

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H 9

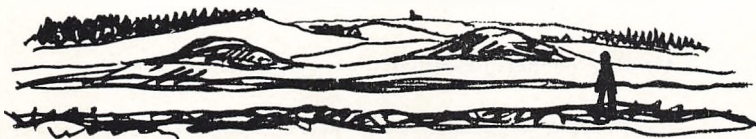

IN ARKO
PALCOSE
DE TEL

VESTJYLLANDS
HØJSKOLE

årsskrift
1974

Udgivet af
Vestjyllands Højskoles Elevforening

Redaktør: Boye Jensen

Omslag og helsidesbilleder af Jørgen Borg. Stadil

Tryk: Gullanders Bogtrykkeri A/s, Skjern

Indhold

Højskolens ærinde	side 5
Günther Pollmann	
Det sker ikke her, siger man eller: Følg med tiden – ej med strømmen	side 10
Ole Risak	
Gårdmandsstand – højskole – frisind	side 16
Boye Jensen	
Den stille magt og tidens utålmodighed	side 22
Niels Højlund	
Nyere flamsk poesei	side 33
Romain John Van de Maele	
»Lykkelig student – 41 år og blind«	side 37
Inge Stidsen	
Nyt fra Landsforeningen af Højskoleelever	side 42
Arne Andresén	
Breve fra elever	side 47
Siden sidst	side 56
Günther Pollmann	
Fra elevforeningen	side 59
Elevfortegnelse 7. januar til 26. maj 1974	side 61
Elevfortegnelse 1. oktober til 23. december 1974	side 62

Højskolens ærinde

AF GUNTHER POLLMANN

Det var tidligere højskoleforstander Knud Hansen, der engang i en artikel – jeg tror det var i Jyllands-Posten – sagde, at det ikke var højskolens opgave at skabe et nyt samfund eller skabe nye mennesker. At højskolen ikke var i stand til at helbrede nogen, hverken fra kærestesorg, rodløshed, fremmedgørelse eller fra nogen anden form for livshæmmethed. Jeg er enig med Knud Hansen i denne betragtning i det mindste som et holdbart udgangspunkt for det arbejde, som er højskolens. At der så langs ad vejen i det daglige samvær på en højskole, hvor mennesker og meninger mødes, skabes holdninger, som kan være med til at ændre samfundet og at der nu og da kan blive repareret på en kærestesorg, er en ganske anden sag.

Der er sagt mange ting, om det der er højskolens arbejde eller ærinde. Og netop i denne tid, hvor man fornemmer en kriseagtig stemning brede sig i den danske højskole, forsøger man ihærdigt på ny at formulere, hvad højskolens opgave er. Det er klart, at det altid er en livsnødvendighed for højskolen at kunne formulere sig at kunne sige noget om, hvad der er dens opgave og mål. Men det forekommer mig, at man i dag kræver ét entydigt svar på hele den danske højskoles vegne, at man søger efter et SESAM, SESAM, luk dig op! At man søger efter et løsen, som al folket kan fylkes om, så vi igen kan fylde vore højskoler til bristepunktet. Og i vor iver efter dette er vi nået til randen af en skyttegravskrig, hvor vi graver os længere og længere ned i vor egen usikkerhed. Den usikkerhed, som vi netop forsøger at arbejde os ud af – med vold og magt. Det ender med, at vi igen bliver placerede i skarpt adskilte båse, så vi ikke engang kan råbe hinanden op mere. Det er der jo blandt tegn på, at vi ikke kan i politisk sammenhæng. Det er måske her hele misæren ligger.

Jeg kan her ikke lade være med at tænke på den norske forfatter Sigurd Hoel og slutningen på hans roman Møde ved milepælen: »Bag vore gærder, indenfor vore mure, i hver vor bås lå vi og sov. Så blev vi vækket – troede vi – af noget forfærdeligt som hændte. Vi blev så enestående vækket. Men så gik det godt, og så var det ovre, og det var i grunden bare en uhyggelig drøm. Og nu er vi

vågne! tænker vi, mens vi har lagt os om på den anden side der i båsen og sover videre.

Men det der forvandlede sig, det var ikke bare os selv, det var alle, alle. Liggende der, i hver sin bås, bag hver sin mur. Sovende. Snart på den ene side, snart på den anden.«

Vil man fremtvinge ensartethed, er jeg bange for, at man kommer til at grave grøfter og bygge båse. Og det er nok den største fare, der kan overgå os indenfor højskolen. Så ligger »højskolelærerløftet« lige om hjørnet.

Er det ikke sagt tydeligt nok i det foregående, så drejer spørgsmålet sig naturligvis om i hvor høj grad højskolen skal spille en aktiv og bevidst rolle i ændringen af det danske samfund. Det skal den, det gør den og det har den altid gjort. Men den skal ikke gøre det, ved med djævelens vold og magt at hage sig fast i ét bestemt politisk syn, hvad enten det nu er af den ene eller anden observans i en tro på, at det er den sande frelse for hele menneskeheden. Højskolen skal, således som den altid har gjort det, placere historie og samtidsorientering centralt i undervisningen. Hvorledes denne undervisning formidles, det må den enkelte lærer selv stå inde for med hele sin person. Den frihed har altid været gældende i højskolen – i det mindste så længe jeg kan mindes – og den må der ikke røres ved. Der er nok her talt om en prioritering. Men det må ikke forstås sådan, at højskolens øvrige fagtilbud er mindre-værdige. Det afgørende vil jo nemlig altid være, hvorledes den enkelte elev oplever og lader sig inspirere af den undervisning højskolen formidler.

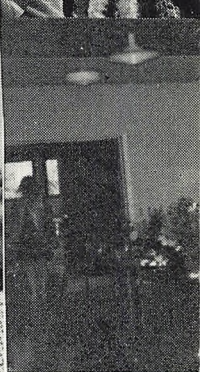
Der er, som før nævnt, sagt mange ting, om det der er højskolens ærinde. Jeg erindrer mig Ole Wivels formulering i hans artikel »Højskolens nederlag« fra bogen HØJSKOLEN TIL DEBAT. Han siger her, idet han henviser til nogle ældre højskolefolk, at de »fastholdt det centrale sigte: at skærpe elevernes sans for tidløst ægte og falsk, ved hjælp af poesi og historie at sprænge snæverhed og fordomme og gøre tilværelsen mere nærgående i sine krav.« – Det er et udgangspunkt og et grundlag, som jeg fuldt og helt kan tilslutte mig.

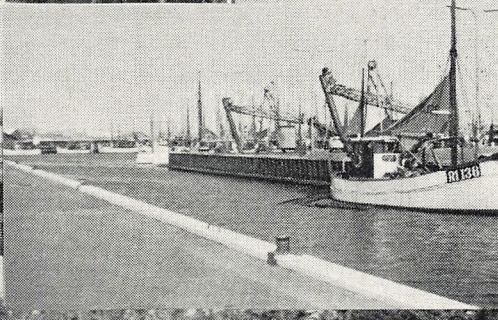
Det kan ikke være meningen, at vi skal vælge for eleverne. Mon ikke de vil have sig frabedt den form for formynderskab. Man kan her fremdrage det klassiske eksempel fra Jean-Paul Sartres »Eksistentialisme er humanisme«, hvor han beretter om en elev, der kommer til ham for at bede om råd. Situationen er den: »Ele-

vens fader havde brudt med hans moder og hældede i øvrigt til samarbejde med besættelsesmagten, hans ældste broder blev dræbt under den tyske offensiv i 1940, og den unge mand, hvis følelser var lidt primitive men højsindede, ønskede at hævne ham. Hans moder boede alene sammen med ham, meget bedrøvet over faderens halve forræderi og over sin ældste søns død, og hun havde ingen anden trøst end ham. Den unge mand måtte på dette tidspunkt vælge imellem enten at rejse til England og lade sig hverve til de frie franske tropper – d. v. s. forlade sin moder – eller blive hos hende og hjælpe hende til at leve videre. Han var fuldstændig klar over, at hun kun levede ved hans hjælp, og at hans bortrejse – eller måske hans død – ville styrte hende ud i en bundløs fortvivelse.« På denne baggrund skulle den unge mand træffe et valg med de alvorlige konsekvenser et sådant valg altid må indebære. Den unge mand fik det svar: »De er fri, vælg selv!«

På en måde er det vores situation. Eksemplet er sat på spidsen. Men et valg er altid et afgørende øjeblik. Jeg mener nok, vi kan råde og vejlede – det er jo blandt andet det, vi gør i undervisningen. Men vi kan ikke vælge på andres vegne, så fratager vi dem deres ansvar, og de vil altid kunne skyde skylden fra sig og sige: Det var ikke min skyld!

Det sker ikke her, siger man eller: Følg med tiden – ej med strømmen

AF OLE RISAK

Der findes et spøgelse i tiden, som det ville være betænkeligt at mane i jorden som uskadeligt. Her nytter ikke den tillidsfulde tro på folks almindelige sunde fornuft som en indbygget regulator, der kan få spøgelse til at boble i sig selv, når de vokser til en vis størrelse. Spøgelset er den klart manifesterede antidemokratiske tendens, der stikker hovedet frem overalt i tiden – og i stigende grad.

Det man kalder den almindelige sunde fornuft fungerer altid på baggrund af en bred erfarings- og erkendelsesmæssig baggrund. Udvikles denne baggrund ikke i takt med omverdenens mere og mere intense forandringer og stigende grad af komplicering, mister den såkaldt sunde fornuft sit bæredygtige grundlag. Og ikke blot bliver den en dårlig regulator af antidemokratiske spøgelse – den bliver deres vigtigste forudsætning.

Der ligger stærke manipulative kræfter bag de reaktionære massebevægelser, der begynder at stikke hovederne frem i takt med de kriseagtige økonomiske vanskeligheder – ikke blot i Danmark, men overalt i især den vestlige verden. Det sker ikke herhjemme, siger man, at demokratiet virkelig kan trues. Folk er jo da ikke dumme, hedder det med en betænkelig jovialitet. Og det er selvfølgelig også klart, men man skal bare ikke glemme, at selv den groveste form for manipulation får lettere spil i jo højere grad den virker på en baggrund, der er præget af angst og usikkerhed. Og her ligger så begyndelsen til en psykologisk forklaring. Hvis man af forskellige grunde er svag, hvis byrderne vokser og hvis usikkerheden overfor morgendagen er stadig stigende, bliver det så meget mere naturligt at vise noget nyt fra sig og søge tilflugt i det gammelkendte, som man tror man kender. Det kan være farligt, hvis man ikke erkender, hvor ødelæggende dette kan blive i en social sammenhæng, der ændrer sig hurtigere og hurtigere. Man bliver ude af stand til at følge med tiden og smutter i stedet over i de antidemokratiske strømme med de nemme løsninger. Ud-

viklingen er et faktum, men det er lige så sikkert at de fleste mennesker ikke psykisk og holdningsmæssigt har kunnet følge med den. Hvad er det da konkret for manipulative kræfter, som hjælper den reaktionære antidemokratiske tendens på vej på ovennævnte baggrund, og hvad er konkret udtryk for antidemokratiske spøgelse? For at besvare disse spørgsmål må man anlægge en sociologisk synsvinkel.

Og for at tage det sidste spørgsmål først kan der henvises til nogle undersøgelser, som en gruppe forskere ved Århus Universitet lavede omkring folketingsvalgene i henholdsvis 1971 og 1973. I 1971 mente 47 % af den danske befolkning, at det ville være fornuftigt at få en stærk mand til magten i en situation med økonomisk krisetilstand. I 1973 var det 56 % – altså over halvdelen af den danske befolkning. Det var især Fremskridtspartiets vælgere, der sluttede op om denne tanke. Yderligere mente 41 % af de undersøgte personer, at radio og TV burde tie de ekstreme politiske opfattelser ihjel. Her var det især Kristeligt Folkepartis vælgere, der gav udtryk for denne intolerance. Undersøgelserne må siges at være udtryk for en klar antidemokratiske tendens. Længslen efter en stærk mand er stor; og de økonomiske problemer med arbejdsløshed og inflation er tiltagende.

Besvarelsen af det andet spørgsmål overbeviser måske om, at spøgelset må tages alvorligt. Hvad er det der fremmer disse tendenser? Også her kan man tage udgangspunkt i ovennævnte undersøgelser. I 1973 var stemmeprocenten 89 %, hvilket var 2 % mere end i 1971. Interessen for deltagelse i den demokratiske proces og for det politiske felt i almindelighed var altså stigende. Dette bekræftes af undersøgelsen, der viser, at 60 % af befolkningen i 1971 var meget eller noget interesseret i politik. I 1973 var 73 % meget eller noget interesseret. Og alligevel. Alligevel giver 81 % udtryk for, at politik for det meste er så kompliceret og indviklet, at de ikke forstår, hvad der sker. Og yderligere meddeler 21 %, at de i realiteten forstår så lidt, at de egentlig ikke burde stemme. Dette er mildest talt forfærdende tal i et land, der regner sig selv for et af de mest oplyste og demokratisk bedst fungerende lande i verden. I et land, hvor 79 % af befolkningen i 1971 fulgte valgudsendelserne i TV, og i 1973 næsten hele befolkningen, nemlig 92 %, aner de fleste ikke, hvad det drejer sig om. Noget tyder på, at massemediernes informerende virksomhed svigter et sted. Et af resultaterne ser man i den tillidskrise, der er mellem politikerne

og befolkningen. Og hvad ønsket om en stærk mand antyder: en krise mellem befolkningen og det demokratiske system og toleranceprincippet.

Til de traditionelle, ideale forestillinger om demokrati hører bl. a., at den almene opinion burde være grundlaget for beslutningerne, og at de som tog beslutningerne burde rette sig efter den almene opinion. Men denne findes ikke længere, og i stedet styres og skabes det, man kalder den »almene opinion« af massemediernes. Og heri ligger jo en vældig politisk magt, en mediemagt. Stadig flere mennesker bliver passive og stadig færre får mere magt, fordi de sidder i toppen af bureaukratiske organisationer eller den slags apparater, der som massemediernes udøver en slags bevidsthedsindustri. Her formidles information til den selvstændige meningsdannelse, eller den sunde fornuft. Og ved sammenblandingen af information og vurdering opstår risikoen for manipulering. Herimod kunne man så indvende, at folk generelt får en bedre uddannelse og derfor bliver mere kritiske og bedre i stand til at undgå denne påvirkning. Men forholder det sig ikke snarere således, at uddannelsen i stigende grad rettes til efter erhvervslivets krav på bekostning af en generel humanistisk basis og en almen og kritisk, politisk skoling med et alsidigt samfundsoverblik?

Hvordan går det helt konkret til at massemediernes, der snart har monopol på at informere os om både det globale- og lokale samfund, er i den grad medvirkende til at fremmane antidemokratiske spøgelses, som ikke bare er spøgelses. men uhyggelig realitet? Dette endda på trods af publiceringsreglernes vilje til værn af demokratiet. Hvoraf denne reaktionære bølge i den offentlige mening?

Der må være noget galt med måden at informere på. Kommunikationen er jo ikke lykkedes, når folk ikke forstår de problemer, der daglig bringes meddelelser om.

Hvis man betragter denne massekommunikationsproces led for led, begynder man at ane, hvor det halter. Modtagersiden er repræsenteret af alle grupper i samfundet – klasser, om man vil. Men hvis man ser på afsendersiden, udgør denne ikke et repræsentativt udvalg af samtlige modtagergrupper. Tværtimod er de, der skriver i bøger (skolebøger), tidsskrifter og aviser, og de, der taler i radio og TV, stort set udelukkende specialister. Det er deres daglige arbejde, og de udgør en privilegeret gruppe med hensyn til løn, arbejdstid og adskillige andre forhold. Disse mennesker

samarbejder som regel med dem, der råder over de vigtigste magtmidler, og selv har de privilegeret adgang til og magt over de vigtigste ideologiske magtmidler, nemlig de, der har magt over den »offentlige mening« og betyder noget for den sunde fornuft.

Det er givet, desværre, at der findes store klasseforskelle i vores samfund ikke blot med hensyn til indkomst, formue og privilegier, men sandelig også med hensyn til uddannelse, kundskaber og f. eks. ordforråd. Der findes markante klasseforskelle med hensyn til det talte og skrevne ord, man kommunikerer ved hjælp af. Den udtryksmåde, de professionelle afsendere af informerende budskaber om samfundet – altså journalister, forfattere og politikere bruger, har man kaldt »offentligt sprog«. Dette ekspertsprog svarer ikke nødvendigvis til det »private sprog«, som de forskellige grupper eller klasser i samfundet betjener sig af. Kun de bedst uddannede grupper i samfundet forstår de budskaber, der afsendes i »offentligt sprog«, fordi dette befinder sig på et højt abstraktionsniveau hvad angår f. eks. ordforråd, sætningsbygning og betydning i vid forstand.

Sprog og tænkning indgår i et gensidigt påvirkningsforhold. Dette er en almindelig antagelse; og det samme kan siges om forbindelsen mellem sprog og miljø. Utallige undersøgelser viser, at folk fra de dårligst stillede sociale grupper også sprogligt set er dårligst udrustede. Man er altså her længst fra det »offentlige sprog«, som er kendetegnet ved det abstrakte og det intellektuelle. Noget kunne tyde på, at samfundets laveste klasser var at finde blandt de 21 %, der angav at vide så lidt, at de egentlig ikke burde stemme. Men at 81 % angiver, at de ikke fatter, hvad der foregår i samfundet omkring dem, viser at der er et katastrofalt forståelsessvælg mellem stort set det meste af befolkningen og den forholdsvis lille veluddannede elite, der arbejder ved eller, i kraft af »offentligt sprog«, har adgang til massemedierne og dermed styrer og skaber den »offentlige mening«. Hele dette forhold er i sig selv et betænkeligt antidemokratisk spørgsmål, der ikke blot opretholder de bestående forskelle i vort samfund, men sandelig også uddyber dem, fordi forholdene forandres hurtigere og hurtigere, og de økonomiske problemer og politiske spørgsmål bliver mere og mere indviklede. På grund af ovennævnte sproglige forhold forstår almindelige mennesker mindre og mindre, hvad der foregår. Størstedelen af befolkningen formenes den erkendelses- og erfaringsmæssige baggrundsviden, som er nødvendig for ud-

foldelsen af det, man kalder sund fornuft eller kritisk, fordomsfri bedømmelse af situationen.

Faren for at man skal synes, at alt bliver indlysende, er overhængende. Hver enkelt tvivler hverken på, hvad hun/han ønsker, eller på, hvad hun/han er i stand til at opnå. Man mister sin uafhængighed og samtidig sit ønske om at være uafhængig. Man tvinges til tilpasning til det bestående, til konformitet og rutineprægede handlinger. Man bliver ikke længere interesseret i fornuftige overvejelser og fornuftig adfærd, fordi man mangler forudsætningerne for dette. Man mister interessen for politik, fordi man oplever, at man alligevel ikke har nogen reel indflydelse på udviklingen. Man fratages erkendelsen af sin egen historiske rolle, fordi massemedierne gør forsvindende lidt ud af at sætte begivenhederne ind i en større sammenhæng. Det er den samfundsmæssige analyse på den brede befolknings sproglige betingelser, der savnes.

Dette er hovedårsagen til reaktionens fremmarch. Herved skabes den grundlæggende angst og usikkerhed, som kan få en Mogens, en Erhard, eller værre endnu en Adolf til at opstå som spøgelse af kød og blod og ideologi i løbet af få uger eller år. Det er jo reelt nok, at man er utrygge, bange for morgendagen, bange for andre, de unge, de røde, de gule, de offentlige bureaukrater, socialpædagogerne, strejkende arbejdere o. s. v. I angst, uvidenhed og usikkerhed griber man nemt til de nemme løsninger. Den stærke mand er der, eller også kommer han, hvis man ikke gør noget.

Ja, hvad skal man gøre for at mane det antidemokratiske spøgelse i jorden, når den almene sunde fornuft hos størstedelen af befolkningen får et svagere og svagere grundlag at arbejde på? Der har været foreslået oprettelse af et bredt sammensat kommunikationsnævn, som på videnskabeligt grundlag skulle give myndighederne og offentligheden råd og vejledning i kommunikationsspørgsmål. Man kunne ligesågodt foreslå automatisk virkende dekryptograferingsapparater, der øjeblikkeligt afkodede medie-elitens kryptiske sprog til en forståelig kode, som man på sit modtagerapparat havde stillet ind på, som på ethvert andet program, alt efter sin gruppes sproglige udviklingsniveau.

Man kunne også, måske mere realistisk, se problemet i sammenhæng med sin egen situation. Tænk, om man kunne samle det meste af det ideologiske apparat, som højskolen er, til en samlet

kamp mod reaktionen. Da ville al tale om pluralisme være forbeholdt de reaktionære højskolefolk. Da ville højskolen få den samfundsmæssige identitet, som den famler efter.. Da ville højskolen være ude i det vigtige ærinde, det er at skabe det kritiske og erkendelsesmæssige grundlag hos folk, som er nødvendig for den sunde fornuft. Og den sunde fornuft er grundlag for demokratiet.

Og der er jo da heldigvis ved at ske noget indenfor højskolen, som peger i denne retning. Det kan bl. a. registreres ved dette, at besparelser indenfor folkehøjskolens område figurerer med vægt på de konservatives sparebudget.

Så det haster. Der skal et helt andet temperament til, hvis man skal nå at bremse disse tidens spøgelsler, hvoraf ovennævnte vel nok er det vigtigste. Her kæmper man mod tiden, og tiden er ved at kvæle den almindelige sunde fornuft, som man kunne forledes til at stole på. Man er nødt til på formynderagtig vis, når man nu har erkendt problemerne, at påvirke de sprogligt og dermed socialt dårligst stillede grupper eller klasser på en sådan måde, at de bliver i stand til at erkende deres egen situation og forstå, hvad der foregår i samfundet. Anfægtelser angående formynderi i denne forbindelse går ud over solidariteten med de svageste. Jørgen Knudsen sagde noget rammende i denne forbindelse i en radiodiskussion med Niels Højlund for nylig:

»Ja, Højlund, og hvis jeg nu ikke gik hjem og skrev det, selvom jeg vidste det. Hvis jeg ikke gik hjem og skrev det, hvad så? Altså, hvor fanden vil Du hen? Vil Du ud i en eller anden præstegård og sidde, og der gror mos på Dig med alle dine anfægtelser, ikke!? Mens verden går ad helvede til. Jeg synes det er noget sært noget.«

Her fremtræder to attituder overfor verden. De er begge repræsenteret indenfor folkehøjskolen i Danmark. Vælg selv. Det haster! Højskolen har måske endnu chancen for at blive den progressive ideologiske kraft, som den engang var i sit arbejde for bondestanden. Det der i dag savnes er folkeoplysning, så det batter.

NB! Skulle nogen savne en oversættelse til ovenstående, kan den fås ved henvendelse til undertegnede sprogpamper.

Gårdmandsstand – højskole – frisind

AF BOYE JENSEN

Da jeg for godt 30 år siden var elev på Frederiksborg højskole, fik jeg en lille prøve på det »grundtvigske frisind«. Skolen var dengang, så vidt jeg kan skønne, en af de mest progressive højskoler i landet. Alligevel lignede den de øvrige højskoler derved, at den overvejende del af eleverne var bondesønner og -døtre med tilsvarende landlige moralske og politiske synspunkter. Af de 142 elever, der var på skolen, var ca. 80 medlemmer af V. U., mens ingen af de øvrige politiske ungdomsforeninger var repræsenteret med over 5 medlemmer. Der var ingen R. U. ere på skolen. C. P. O., skolens forstander, har vel været en tand for højreorienteret for denne gruppe. Derimod var der to D. s. U. ere. Dem havde forstanderen personligt forskaffet til skolen, og de fik opholdet vederlagsfrit. C. P. O. har ment, at disse to med deres synspunkter ville øge skolens alsidighed og rummelighed, hvilket i høj grad kom til at slå til. Sandt er det, at hoveddialogen den vinter blev ført mellem to grupper: eleverne og lærerne på den ene side og de to D. s. U. ere på den anden. Med de to kom byen og socialismen ind på højskolen. Midt ind i vores diskussioner om, hvilken hesterace, der var at foretrække, håndmalkning eller maskinmalkning, om V. U. fik sine mange medlemmer gennem ballerne, om kristendom contra ateisme, om Kaj Munk, om »Marens Kyllinger« var lodig kunst eller ej, midt ind i sådanne glødende diskussioner kom så disse to »fremmede fugle« stikkende med alternative sager: fabriksliv, kontorliv, lønforhold og løntarifer (jeg vidste ikke, hvad en tarif var for noget), fagforeningspolitik, arbejdskampe, socialisme og sågar Karl Marx. Hele denne side af et moderne samfund, som disse to energisk, intelligent og utrætteligt trak frem for vore undrende blikke, havde vi ikke mødt på skolen uden deres hjælp, for ingen af os andre elever og slet ingen af lærerne (deres ungdom til trods) havde kendskab til eller føling med eller forståelse for denne side af livet. Så meget havde C. P. O. forstået, at for alsidighedens skyld var det nyttigt for skolen med disse to ekstraordinære elever. Han holdt på, at også synspunkter, han ikke selv havde tilstræk-

kelig kendskab til eller fuld sympati for, skulle have plads på skolen. Dette må være udtryk for et vist frisind – et grundvigsk frisind .

Beslægtede former for frisind havde jeg nu mødt længe før mit højskoleophold. Jeg mindes endnu, hvor rundhændede gårdmændene derhjemme var, når det drejede sig om at give deres tjenestefolk fri til landbrugsfaglige kurser om vinteren, og det var også en selvfølge, at deres karle og piger skulle med til fastelavns- og efterårsmøder. Meget husker jeg endnu fra sådanne møder: Engang talte Jørgen Bukhdal så medrivende om »Drue jeg var – perset jeg er – VIN jeg vel bliver omsider«, at apotekerfruen (i smart spadseredragt og på veldrejede ben) nærmest hang på ryggen af ham og takkede ham gennem en blanding af gråd og smil, mens han stormede ud af forsamlingshuset efter foredraget. Uforglemmeligt var det også, da Erik B. Nissen, sorthåret og med det nobleste slips, jeg nogensinde har set, talte om nazisternes metoder med telefonaflytninger og deres slåen søm i knæene på kz-fangerne. Mangfoldige var de emner, der blev taget op ved disse møder. Seminarieførstander Klaus Eskildsen, lille og energisk som en lækat, påviste ved hjælp af et fyrværkeri af eksempler og argumenter, hvor skånsom og moderat Versailles-Trastaten i grunden var. Åge Møller præsenterede os for den synske Jomfru Fanny, og Jakob Hansen, den lokale foredragsholder og senere førstelærer, indviede os i Chestertons bøger og tanker, og sådan fremdeles.

Det frisindede hos de grundvigske landmænd, der stod bag disse foredragsarrangementer, markerede sig i deres forsøg på at etablere en alsidig, solid og aktuel oplysningsvirksomhed og i deres uskrømtede ønske om, at en sådan virksomhed også måtte komme tjenestefolkene, tyendet, til gode.

Visse træk hos den typiske folkehøjskole (bondehøjskolen) frem til 2. verdenskrig rummede tydelige elementer af frisind. Jeg vil mene, at elevflokken trods alt var betydelig mere alsidigt sammensat på denne skole, end den var på alle andre former for højskoler, f. eks. missionshøjskolen, husmandsskolen og arbejderhøjskolen. Parallelt hermed var lærerstaben mere broget på den almindelige højskole end i de øvrige højskoleformer. – Det er klart, at hovedparten af bondehøjskolens lærere var venstremænd, men der var på den anden side ikke noget entydigt politisk præg over lærerne. I et vist omfang kunne lærere af anden politisk observans få plads på denne højskole, konservative, radikale og retsstastfolk. Ja, så

tidligt som i slutningen af trediverne skal endda en enlig socialdemokrat være blevet ansat i denne skole.

Bondehøjskolen tilstræbte bevidst en vis alsidighed. Og ærlig talt, hvor meget ville der have været tilbage af den, hvis den havde været uden de vældige, skjulte eller åbenlyse, dialoger om f. eks. forsvarssag, andelsbevægelse, jordspørgsmål, skoleformer og kristendomsforståelse? Sådanne dialoger var bondehøjskolens hovedindhold, kvantitativt og kvalitativt. Og sådanne dialoger ville være umulige eller i hvert fald slappe og uinteressante uden divergerende og personlige standpunkter i elev- og lærerkreds.

I de andre slags højskoler stod det anderledes til. Det er vel en logisk ting, at den indre missionske højskole med dens stærke tilknytning til Indre Mission og med dens klare og tydeligt udtalte »kristelige« formål måtte fremtræde med et langt mere ensartet og entydigt præg end bondehøjskolen.

Også inden for husmandsskolen var der tale om en åbenbar ensartethed for ikke at sige ensidighed, hvad angår elev- og lærergrupperes sammensætning. Groft sagt kunne kun lærere med radikale eller georgistiske anskuelser bruges. Een gang er det dog hændt, at en forsvarsvenlig lærer har haft plads på en husmandsskole, men han skal have følt sig som et hornet fæ mellem lutter afhornede hoveder og blev iøvrigt efter en tids forløb puffet ud af den fold.

For arbejderhøjskolen gælder det, at den alle dage har fulgt en kurs, der lå tæt op ad fagbevægelsens og socialdemokratiets. Og det må vække til eftertanke at tænke på, hvor mange forstandere på arbejderhøjskolerne, som før, under eller efter deres forstandertid har fungeret som socialdemokratiske politikere. Det er mit indtryk, at lærere med afvigende anskuelser, det være sig borgerlige til den ene side eller stærkt venstreorienterede til den anden, var lige lidt velkomne på denne skole.

Det var den danske gårdmandsstand, der fyldte og bar den egentlige højskole helt frem til slutningen af 2. verdenskrig. Og for så vidt denne højskole var frisindet, må det være gårdmandsstandens fortjeneste. Denne gårdmandsstand havde det som engelskmanden, den gav sine kolonier, nemlig foredragsforeninger, ungdomsforeninger og højskoler, ret udstrakt selvstyre, hvorimod andre grupper som Indre Mission, husmands- og arbejderstanden gennem religiøse eller faglige eller politiske organisationer søgte

at styre og målrette og ensrette ungdomsopdragelsen og kulturlivet i det hele taget.

Hvoraf kommer det mon, at landets gårdmandsstand øjensynligt, når det drejer sig om disse sager, har ført sig frem med mere frisind end andre grupper? Fordi den var præget af Grundtvig – han blev nu engang gårdmændenes profet – og hos ham kan der som bekendt læres en del om frisind. Desuden blev den danske gårdmandsstand liberalistisk orienteret formedelst landbrugseksporten, og liberalisme er jo i grunden, i hvert fald i dens tidlige faser, økonomisk frisind, og den menneskelige ordenssans kræver gerne, at der regnes med samme måleenheder i livets forskellige områder. Dog først og sidst beroede gårdmandsstandens frisind på dens økonomiske og kulturelle position. Fra midten af forrige århundrede til langt op i vort var gårdmandsstanden den herskende klasse her i landet. Den vidste, hvad den var værd, og tvivlede ikke om sin berettigelse. En sådan bevidsthed er forudsætningen for frisind. En mæt ulv er nu engang mere tolerant end en sulten.

Hvad kostede så dette frisind gårdmandsstanden? Ikke en hvid! Ikke mere end englænderens tolerante holdning over for de indfødte kostede ham. Men som englænderen fik fed profit af kolonierne, fik gårdmandsstanden det af sit frisind. Skønt bondehøjskolen aldrig blev bundet af snævre landbrugsorganisatoriske eller Venstre-politiske bånd, trak den alligevel så effektivt og støt gårdmandsstandens vogn som nogen jysk vallak.

Og hvad fik så f. eks. husmands- og arbejderstanden ud af deres skoler, de skoler, der efter planen i højere grad og mere direkte skulle gavne de grupper, de var vokset frem af? Ikke store sager! Uendelig lidt i sammenligning med den gavn, gårdmandsstanden har haft af sin skole.

Når den almindelige højskole, bondehøjskolen, fik så stor søgning og derigennem betydning for gårdmandsstanden, hænger det sammen med, at den skole i kraft af frisindet fremtrådte som en rummelig, spændende og tilforladelig skole. Men når bondehøjskolen ikke for alvor rakte ud over gårdmandsstanden, ikke for alvor kom andre befolkningslag til gode, men tværtimod ofte kom til at stå som andre gruppers onde ånd, hænger det bl. a. sammen med en brist i frisindet. For der var jo grænser for standens frisind. I foredragsforeningerne kunne der tales om alt muligt mellem himmel og jord, blot ikke om indenrigspolitik, lønpolitik, sociale

forhold og den slags. Det lå i luften, at sådanne materier var underlødige, og man undgik at behandle dem, tage stilling. Beslægtede forestillinger og holdninger prægede også bondehøjskolen. Havde den været i besiddelse af så meget frisind og mod, at den f. eks. havde taget fat på arbejdsmandens, tjenestekarlens, kontoristens, fabriksarbejderens, den enlige mors og den fraskiltes primære problemer, herunder de økonomiske, så kunne den være blevet en folkehøjskole, en skole til gavn for hele folket.

Det var frisindet i bondehøjskolen, der var årsag til dens vækst og succes, og det var begrænsninger i samme skolens frisind, der hindrede den i at blive en skole for hele folket, en folkehøjskole.

Den stille magt og tidens utålmodighed

AF NIELS HØJLUND

Fra tidsskriftet Under Guds Ord nr. 207 bringes nedenstående artikel.

I 1882 udgav biskop D. G. Monrad en ganske lille bog. Eller rettere: han kaldte det selv for et politisk brev, det fik nr. 19, og det var det sidste i rækken af politiske breve, hvorigennem Monrad skrev kommentarer til sin tid.

Det var så vist ikke nogen særlig morsom tid i landets politiske liv. Det hele var splittet fra øverst til nederst på spørgsmålet om parlamentarismen, og i rigsdagen førtes en nådeløs krig mellem landstinget, der støttede regeringen Estrup, og folketinget, der i forbitrelse over Estrups arrogance ville lade alt visne i regeringens hånd. »Der er ikke udsigt til at udrette nogetsomhelst«, skrev Monrad i et brev til sin datter fra rigsdagen, som han var blevet valgt ind i igen i 1881. »Det er således en sørgelig stilling for den, der kun bryder sig om fædrelandets anliggender og ikke en pibe tobak om alt det partivrøvl.«

Men trods denne mistrøstighed, der nok kunne sammenlignes med så megen anden mistrøstighed i senere tider, kan Monrad alligevel give sit lille skrift titlen »Den stille magt«. »Hvor mange magter er der i staten?« spørger han. »Den lovgivende, styrende og dømmende. Ja, og så den fjerde: den stille magt.« Den fjerde magt er ikke lovfæstet i nogen grundlov, den står ikke nedfældet i nogen form for traktat. Den har ingen lovgiver, ingen minister, intet politi eller militærvæsen til sin rådighed. Den hyldes ikke af noget parti specielt og nyder ikke godt af kraftige fortalere i den offentlige opinion. Den er totalt magtesløs – og dog er det den mægtigste af alle samfundets magter. »Den kommer lønligt, ubemærket som himlens dug,« skriver Monrad, den lister sig ind i øjnene, så alting kommer til at stå i et andet lys, den sniger sig ind i sjælene, så tænke måden forandres, uden at man mærker det. Og idet den således farer med lempe og i al stilfærdighed, omdanner den dog den ganske verden.«

Og så giver Monrad nogle eksempler på den stille magts virkemåde. Der kan, siger han, være love, der stadig har fuld gyldig-

hed, og som det ikke er sådan at få ophævet, men så lister den stille magt sig ind på både administrationen og domstolene og får dem til at ændre fortolkninger, så man alligevel slipper for at være alt for meget bundet af den forældede lov. »For det skulle jo være en underlig lov, som det ikke kunne lykkes fortolkningskunsten at dysse i søvn, når den blot føler sig støttet af den almindelige stemning.«

Og der kan være andre nye love, endnu kun som spæde spirer, blevet til i et løftet øjeblik, da folkets stemning var kommen i en usædvanlig bevægelse. Men så forandrer stemningen sig, og inden længe siger folk til hinanden: hvad skal vi da egentlig med denne lov? Og så bliver alle enige om ikke at snakke mere om det og at lade, som om loven næsten ikke eksisterer. »Derved sker det ofte,« skriver Monrad, »at love, som efter deres ordlyd synes at bebude gennemgribende reformer, bliver betydningsløse. De er kommen for tidlig. Den stille magt tillader dem ej at leve.«

DEN STILLE MAGT – KONSERVATISME?

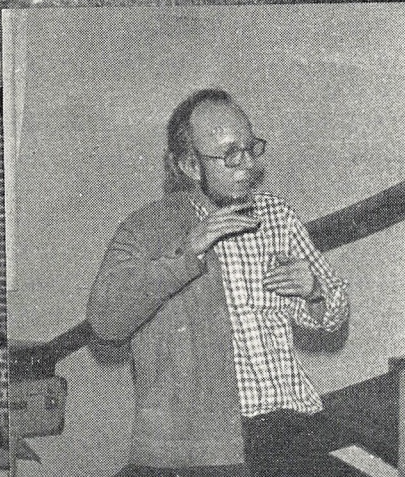
Nu kunne man så spørge, om dette med den stille magt så ikke blot er et andet udtryk for en gammel politikers lyst til dog i den sidste ende at få ret, et »hvad sagde jeg«. Men sådan forholder det sig ikke. F. eks. havde Monrad hele tiden ment, at grundlovens såkaldte løfteparagraf om, at folkekirkens forhold skulle ordnes gennem en særlig kirkeforfatning, der kunne markere, at folkekirken ikke er nogen statskirke, men er Jesu Kristi kirke, der lever midt i det danske samfund, men uden at smelte sammen med dette, det havde været Monrads opfattelse gennem mange år, at denne paragraf virkelig skulle føres ud i livet. Men i spørgsmålet om kirkeforfatning var det, skriver Monrad, som om den stille magt havde givet grundloven en sovedrik, så der ikke blev noget ud af løftet, ligegyldigt hvor meget brug der var for det, og ligegyldigt hvor mange udmærkede mennesker der gik ind for det. Det kom ganske enkelt ikke ud af stedet.

Og på den anden side var Monrad ikke i tvivl om, at den stille magt nok skulle sørge for, at parlamentarismen sejrede. Men når det ikke var sket endnu, så skyldtes det, at Venstre – datidens ungdomsoprørere – havde været alt for utålmodigt. Venstrefolkene havde i utide hejst parlamentarismens banner, de var stormet frem og havde styrtet det ene ministerium efter det andet i hellig over-

Glimt fra hverdag og fest, forårsholdet 1974.

bevisning om deres ret. Men så kaldte den stille magt på Estrup – og Estrup kom. Og så måtte parlamentarismen vente. Og det ser Monrad en god mening i, selv om også han ønsker parlamentarismens sejr. For vi har det jo så udmærket herhjemme, skriver han, at byernes og Københavns befolkning synes at hælde til den konservative side, men landet og bønderne til den radikale, altså tværtimod hvad der er tilfældet i det store udland, hvor radikalismen altid udgår fra byernes intelligens, mens bønderne er den træge konservative hæmsko. Da det nu er sådan, at noget så vigtigt som parlamentarismen ikke kan gennemføres kun støttet til den ene stand, bønderne, så må Venstre pænt lære tålmodighed, indtil bystænderne kommer med. »For Parlamentarismen er en af de Skjønne, der kun vindes ved Koldsindighed, og den stille Magt har sørget for, at hun først overgiver sig, når hele Folket ønsker hende.«

Den stille magt er ikke den magt, der giver Monrad selv ret og andre uret. Den er ej heller hverken højreorienteret eller venstreorienteret, hverken fremskridtsvenlig eller reaktionær. Men den skubber det afgørende og det på langt sigt bedste frem til sejr og holder det ringere tilbage. Den er en kraft, der virker bag det menneske, der vil handle politisk, og giver hans arbejde mening og betydning, selv når alt synes at gå i stå. Den er en besindighed og dog samtidig en ubøjelig handlingsvilje midt i det dagsaktuelles nervøse march frem og tilbage, som giver den, der tynses af ansvaret for fremtiden, tålmodighed, udholdenhed og overbærenhed, så han kan nøjes med at tage de små skridt uden dog derfor at opgive drømmen om de store mål.

»For nu er alting vendt op og ned,« skriver Grundtvig i en sang (»Gud planted en have«), »i midten gå hvalernes veje,« men »bedst også bæres kan nu vort sind, det ringe og grimme hernelen.« Det skyldes den stille magt.

MODERNE BREVSKRIVER

Og lad os så vende os til en ganske anden sag og for et øjeblik lade Monrad hvile. I foråret 1973 udkom der en slags moderne politiske breve. Brevskriverne var tre i den offentlige debat kendte personer, Søren Krarup, Ebbe Kløvedal Reich og Per Stig Møller, den sidste så vidt mig bekendt erklæret konservativ og i hvert fald

med åndelige rødder i konservatismen. De tre har skrevet breve til hinanden om emnet »utopi og virkelighed«, bagefter ført samtale om emnet og endelig samlet det hele til en bog. Vi lader Søren Krarups og Ebbe Kløvedal Reichs indlæg være og holder os alene til Per Stig Møllers, som både er det mest omfangsrige, og så vidt jeg kan se også det mest tidstypiske i bogen.

»Alle er,« skriver Per Stig Møller, »enige om, at der er noget galt med vor verden. Alle erkender sandheden i undergangs-truslerne. Alle har noget at indvende mod situationen som den er.« Men, fortsætter han, kun få har sat sig for at opstille konsekvenserne af kritikken, og disse få har indtil nu (beklageligvis, siger han), altid været at finde på den politiske venstrefløj. Men nu vil Per Stig Møller altså blande sig i debatten, og skal det betragtes som en konservativ røst, så er der ikke megen forskel på konservative og revolutionære røster hertillands.

Vi lever i en tid, mener Per Stig Møller, hvor utopien ikke bare for første gang er blevet en regulær praktisk mulighed, fordi endog vore vildeste drømme synes at blive til virkelighed, før vi aner. Vi lever i en tid, hvor utopien også er blevet en absolut moralsk nødvendighed. Som det går nu, kan det ikke fortsætte, og hvis det alligvel fortsætter, bliver der ingen fortsættelse.

Hvad er de træk i vort nuværende samfundsbillede, som betinger et så pessimistisk syn? Det er faren for en så eksplosiv befolkningsudvikling, at vi et stykke ind i næste årtusind kommer til at trænges om hver kvadratmeter plads. Det er faren for, at vi ved vor rovdrift på de gennem årmillioner opsparede naturressourcer kommer ud for en mangelsituation, der vil gøre vor nuværende civilisation helt umulig. Det er faren for en forurening, som vil gøre livet i og omkring de store industricentre til et helvede for mennesker.

Men det er endnu mere faren for, at mennesket helt mister sin menneskeværdighed i vort produktionssamfund. Vi lever af at producere ting, vi lever for at producere ting. Vi er allerede langt inde i den udvikling, at mennesket selv bliver en ting. Dermed følger også faren for, at mennesket helt mister fornemmelsen af at have noget at sige over sin tilværelse. Beslutninger træffes fjernt fra mennesker, de oplever kun gennem TV-skærmen, og erstatningen for ægte følelser, ægte sorg, ægte samhørighed, ægte fællesskab er en strøm af pseudo-oplevelser. Der sælges f. eks. 2,5 mio. ugeblade i Danmark hver eneste uge året rundt. Vi tilbringer gen-

nemsnitligt 9 år at vort liv foran fjernsynsskærmen. Under denne massepåvirkning mister det enkelte menneskes liv kvalitet, vi tvinges ind i en dobbelttilværelse, hvor der ikke er noget forhold mellem mediernes glansbilleder og livet, som vi faktisk oplever det. For dog et sted at røre ved noget virkeligt reagerer mennesker mod vold og porno. Det store fællestræk ved vor tilværelse er kontaktløshed, ensomhed, uendelig afstand mellem mennesker, der fysisk er hinanden meget nær. Fascisme er den lurende mulighed i ethvert industrielt højt udviklet samfund, hvor mennesker således berøves de ægte oplevelsesmuligheder, den ægte udveksling med andre mennesker, og derfor desperat må søge erstatning i vold og brutalitet og forfølgelse af mindretal.

Men samtidig med denne sorte pessimisme er Per Stig Møller optimist. Alt hvad vi foretager os, al vor teknik, produktion og kommunikation lægger for ham at se op til omslaget i et nyt og kvalitativt bedre samfund, og hans politiske brev slutter med en fremtidsvision, hvor han ser sig selv som kulturmedarbejder ved et fjernsyn anno 2173 med den opgave at producere en række udsendelser om, hvordan den store krise i det 20. århundrede blev overvundet. Overfor den frygtelige trusel i det nuværende samfund var der kun én mulighed: et spring ind i en helt anden form. Men dette lod sig kun gøre via en overgangsperiode på 125 år, hvor teknokratiske diktatorer fik al magt overdraget, så de kunne dreje de uhyre samfundsorganismer i en ny retning. Takket være disse diktatorer gennemførtes i år 2050 et raceblandingsdekret, så man fremover kun måtte gifte sig med et menneske af en anden race. Vor fjernsynsmedarbejders første kone var af dansk-arabisk oprindelse, den næste af germansk-asiatisk og den tredje og foreløbig sidste er af fransk-afrikansk.

Takket være dette i sig selv ubehagelige dekret er der opstået en helt ny slags mennesker, som forener europæerens dynamik og intellekt med negerens følsomhed over for naturens rytme og asiatens sans for det evige, og denne nye fællesmenneskelige race har dernæst været i stand til at gennemføre den omprioritering af alle værdier, som var blevet en uundgåelig nødvendighed.

Nu i år 2173 er produktionen blevet en forholdsvis uvæsentlig ting, mennesker lever på et beskedent forbrugsniveau, de har omdannet fabrikkerne til fælleseje, så ingen mere er tvunget til at klare sig gennem stadig stigende produktion, og de veksler nu frit mellem praktisk arbejde, studier og kunstnerisk udfoldelse. Der er

lavet verdensråd og regionalråd, men det afgørende er, at alle borgere har mulighed for at være med i alle politiske afgørelser, idet alle TV-apparater er blevet udstyret med en dippetud, så hver enkelt kan afgive stemme om hvert enkelt større forslag. Der kan således for den sags skyld afholdes folkeafstemning hver eneste dag. Kæmpebyerne er blevet opløst, og Danmarkskortet fra 2173 minder mest om et Danmarkskort fra 1773.

Hvis man skal karakterisere det 20. århundrede fra år 2173, må det blive som det århundrede, hvor mennesket opnåede de største fysiske resultater med de største menneskelige omkostninger. Det 21. århundrede var tiden, da mennesker gennem en svær omstillingsproces lærte at overleve. Og det 22. århundrede er i følge vor hjemmelsmand den tid, da mennesker lærte at leve.

STILLE MAGT – SKJULT TRUSEL

Den stille magt begynder vi med. Den er vi kommet langt bort fra. Den skjulte trusel er nøgleordet for Per Stig Møller og på linie med ham for en lang række af tidens politiske brevskrivere. Hvor Monrad i hver eneste politisk hændelse, hver eneste bevægelse i folket, så en kraft på færde, der snildt drejede det hele, så det dog blev bedre end mennesket i dets kortsynethed og selvished havde fortjent, der ser vor tids politiske kandestøber i enhver teknisk landvinding, enhver økonomisk-social udviklingsproces, enhver kulturel bevægelse en ond og truende mulighed. Hvor Monrad gennem sin tillid til den stille magt vandt sig mod og tålmod til at fortsætte, også når de ringe dage gik over landet, der beherskes nutidens skribent af en panisk-ekstatisk holdning til tiden. Dommedag er blevet en påtagelig mulighed i en fremtid, der ikke behøver at ligge længere ude, end at det er vore børn og børnebørn, det hele drejer sig om. Den er ikke længere en forventning om Herrens nåderige genkomst, men udtryk for menneskets forfærdelige og uigenkaldelige dom over sig selv. Men paradiset er også vor mulighed. De to ting følger af hinanden. Er der ikke andet tilbage at forestille sig end menneskets suverænitæt, så ligger afgørelsen selvfølgelig alene i menneskets hånd. Følgen er en rasende utålmodighed. Af fremtiden kan vi vente os alt, og i nutiden er der intet at sætte sin lid til.

Den stille magt og tidens utålmodighed. Dermed har jeg fået

modstillet de to temaer, og det er for så vidt mit vigtigste anliggende. For den modsætning man finder, når man læser Monrads skrift fra 1882 og Per Stig Møllers fra 1973, det er jo ikke blot en modsætning, der udtrykker en bestemt historisk afstand mellem to personer og to epoker. Det er en modætning, der findes lyslevende iblandt os.

Nogle afviser pure den mulighed, at hele tilværelsen kunne være et uerkendt mareridt og er næsten parat til at gribe til voldelige midler for at få lukket munden på dommedagsprofeterne. Andre føler mere og mere mareridtet som virkelighed. De ser den truende dom som noget, der allerede er midt imellem os, allerede derved at vi er i stand til at forestille os den, men ikke til at forestille os, hvad der kunne afvende den. De er vore dages vækkelses- og omvendelsesprædikanter, uden Gud ganske vist, men med den herre djævelen som en påtagelig realitet foran sig. Men modsætningen går ikke blot imellem os. Den går midt ned igennem os, for så vidt som intet menneske bliver fri for på en eller anden måde at mærke til det, som er en tidsalders dominerende stemning. Snart føler vi den frygtelige mulighed i det, dommedagsprofeterne siger, men det næste øjeblik skal vi gå ud og leve et jævnt og muntert, virksomt liv på jord. De to ting lader sig ikke forene.

DER MÅ VÆLGES

Derfor må der vælges, derfor må der tages et opgør. Men med hvem? Ja, det kommer sandelig an på, hvor du min læser, selv befinder dig. Det kan nemlig ikke nytte at ville overtage Monrads ord om den stille magt ganske gratis. Han havde selv betalt dyrt for den, opbrugt sig selv i tjeneste for fædrelandet og var blevet tumlet omkring på det oprørte hav: først grundlovsfader, så statsminister da ingen andre ville, så emigrant til New Zealand i fortvivelse over nederlaget i 1864. Så hjem igen og være biskop. Og så valgt til rigsdagen igen på et tidspunkt, hvor tiltroen til det nye demokrati var på nulpunktet. Han havde fra sit liv en slags stille ret til at fortroe sig til den stille magt. Men vil vi bare uden videre overtage hans ord og bruge dem til en nem afvisning af dommedagstruslerne, så kommer vi for billigt til noget, som en af vore gode fædre betalte dyrt for. Det er at nasse på fortiden. Man kunne også kalde det angst for at se sin tid i øjnene. Og inddrager

man til og med Vorherre som en slags yderste garant for den form for sorgløshed, så er det lig med at gøre religion til opium for folket. Fortrøster man sig uden videre til Mønrad's ord om den stille magt, så er der nok noget galt, så har man grund til at tage sin egen vurdering af tiden op til overvejelse.

Men er man plaget af tidens frygtelige skyldfølelse, føler man den uendelige og upræcise trusel som rettet mod en selv og ens hele liv, så er det opgøret med Per Stig Møller, der er det afgørende. Hvor er det, vi kommer på vildspor sammen med Per Stig Møller? Det er når vi lader os besnære af vage og upræcise forudsigelser om en fremtid, som intet menneske kan overskue og heller ikke har ansvar for at skulle overskue. Det er, når vi hengiver os til den store angst i stedet for at udrette det, som er muligt for os hver på vort sted i dag og i morgen. Det er, når vi besættes af drømmen om at være forud for virkeligheden og gør forsøg på at udnævne os selv til modtagelseskomité ved den station, hvor fremtidens tog kører ind ved perronen i år 2073 eller 2173. Det er, når vi mister forståelsen for, at det altid har været sådan, at mennesker skulle skabe kvalitet i et liv truet af undergang og derfor bilder os ind, at først må mennesker helt laves om, og så bliver det med dette nye menneskelige råmateriale muligt at bygge det rigtige liv op.

Hvornår er det med andre ord, at der er grund til at være på vagt? Det er, når bekymringen for mit eget liv og mit folks liv i den overskuelige fremtid, som jeg har nogen mulighed for at øve indflydelse på, vokser og bliver til en bekymring for livet i det hele taget, for verden i det hele taget. Det er, når vor bekymring bliver så stor, at den skjuler Gud for os. For så er bekymringen blevet vor gud.

Den utålmodighed, der nægter at lade sig afspise med de fromme falbelader og trøsteord, fordi den har gennemskuet disse tale-måder, og som kræver menneskelig handling for at hindre umenneskeliggørelsen i det moderne samfund, den utålmodighed er en politisk nødvendig sag. Den utålmodighed er ikke uforenelig med det troens tålmod, som i denne verden ser »kors«, »kors« og intet andet.

Men den utålmodighed, der hidser sig op ved forestillingen om, at vi bærer verdens skæbne på vore skuldre, og at der skal handles nu og handles totalt, hvis ikke det hele menneskeliv og den ganske jord skal gå fortabt, den mangler dels kraften til faktisk og prak-

tisk at gøre noget i dagens strid, dels bliver den hurtigt sit eget formål, og mennesker kommer til at elske deres egen undergangs-frygt mere, end de elsker den næste, som har deres politiske hjælp behov. Den utålmodighed udelukker troens tålmod og ender derfor med at undergrave den frihed, på hvis vegne den er utålmodig.

Nyere flamsk poesi

Af ROMAIN JOHN VAN DE MAELE

Flamsk er ikke noget verdenssprog og flamske digtere må nøjes med et »anti-poetisk« publikum – digte bliver ikke regnet for noget. Og det er netop i de mange digte, som findes i en hel masse tidsskrifter, at den yngre generation giver udtryk for dens solidaritet... men den dag i dag kunne man fristes til at bruge et udtryk fra 1884 »stakkels Flandern«. Den flamske befolkning og den flamske litteratur var gået i stå omkring 1900, og det tyvende århundredes modernisme har aldrig fortrængt bonderomanen. De efterfølgende oversættelser er et forsøg på at bryde isolationen...

syrener

i morgen – kun en lille stund
vil jeg efter mange års tid
åbne mit vindue
kigge gennem den grå morgendis
og se
om jeg kan lide de blå syrener
lytte
til en lærke, der hænger
over græsplænen
ikke for sangens skyld
og heller ikke for farvedragten
kun for at slå fast
om jeg stadigvæk forstår
deres sprog

Hervig Verleyen

mit gamle håb
tilgiv mig
hvis mit legeme sov
natten
du begyndte på et nyt eventyr
lugtede jeg den brune ånde
af flove timer

Walter Lotens

brev til Denise

det er forår min kæreste
der var en dejlig sol i morges
da jeg var på vej
til arbejdskontoret
der var runde, gule pletter
i græsset
som vokser på ruinerne
hvor for otte år siden
bomberne faldt –
de var små, blomsterne,
men livlige
jeg har pudset vinduerne
og jeg har opdaget
gæslinger på træerne –
gæslinger, som viste sig i dag
jeg tænkte på digterens ord
»et nyt forår, en ny sang«
en jetmaskine rev gennem luften
og lidt senere bombemaskiner

min elskede, jeg har tænkt på eventyrene
som du har fortalt
for det syge barns skyld
eventyr
hvori ungdom og godhed
sejrer
eventyrene er korte
og rejsen til en bedre verden
ligner en uendelig vej ...

men nærer ikke hvert nyt forår
kæmperen i os
min elskede?

Etienne Geerts

aften i september

det er en sælsom aften
så sart – og med stille farver

og lyde
en aften som gammel vin

de elskende spadserer i alleerne
en mor synger en lystig børnesang –
mændene er blevet hjemme i aften

det er en aften fuld af fred og ro
som vi altid har ønsket
en aften, skøn for alle mennesker
for de elskende i alleerne
og moderen med barnet
og for arbejderne
som ikke har opgivet at slå –
for kaninerne i skoven
og for fiskene ved sværdliljerne
en aften uden smerter og angst
en aften, min elskede, som også er vores
fredelig og som gammel vin

Marc Braet

American Rabbits

mellem gyvel og skov
leger
hvide kaniner
med sorte kaniner

underligt

at hvide kaniner
leger
med sorte kaniner
de tegner
kredse
i sandet

underligt

i dette land
af granater og miner
hvor negerører
ikke må høre
den hviskende
hvide mund

underligt

hvorfor må hvide kaniner
så
lege med sorte kaniner

hvor underligt er dette land
og hvor underlige de hvide kaniner
som danser med sorte kaniner
i det ensomme land

Staf Rummens

»Lykkelig student – 41 år og blind«

AF INGE STIDSEN

Denne overskrift stod på forsiden af Roskilde Tidende dagen efter, at jeg, »den lykkelige student«, havde modtaget mit eksamensbevis. To års kamp og trængsler var hermed slut, og resultatet var om ikke just blændende så dog hæderligt.

Det begyndte på Vestjyllands højskole. Jeg havde på det tidspunkt været »hjemmegående« i nogle år. Jeg havde nok at foretage mig. Mit hjem skulle passes, og interesser har jeg aldrig manglet. Jeg var i den »lykkelige« situation, at jeg havde tid til at gøre det, jeg gerne ville; men jeg var gået i stå, fordi jeg manglede inspiration udefra. Livet gled forbi mig, mens jeg bare bevægede mig rundt i mine egne små cirkler. Jeg følte, at jeg måtte ud i det fungerende samfund og prøve på at blive en del af det. Men det stod mig klart, at jeg manglede viden og horisont. Derfor søgte jeg ind på HF i Roskilde, men der så man sig ikke i stand til at påtage sig den opgave at føre en blind op til eksamen. Jeg fik det råd at søge ind på et studenterkursus, som tidligere havde haft blinde og svagtseende elever. Jeg var overbevist om, at det var mere, end jeg kunne gabe over, eftersom jeg ikke havde nogen forudgående eksamen. På den anden side kunne jeg jo ikke få mindre end et afslag. Til min store overraskelse blev jeg imidlertid optaget på kurset, og dermed begyndte de mest slidsomme to år i mit liv.

Først måtte jeg lære at finde ind til skolen. Den ligger i København, og jeg bor i Roskilde. Skolevejen voldte mig store problemer den første tid. Det kræver koncentration at færdes i trafikken, og i skolen måtte jeg være hundrede pct. opmærksom for at følge med. Jeg måtte slå ørerne ud og sætte de små grå i sving. Jeg syntes, det var mere, end jeg kunne bære, og utallige gange var jeg på nippet til at give op. Fritid var der ingen af, medmindre jeg »stjal« den. Jeg startede hjemmefra et kvarter i syv om morgenen og vendte tilbage igen mellem halv fire og fire om eftermiddagen. Så skulle mit hjem passes, jeg skulle have lidt til livets ophold, og lektierne til næste dag skulle læses. Bøgerne fik jeg dels i blindeskrift og dels på lydband fra blindeinstituttets studie-bogsbibliotek, og de lod ofte vente på sig. Der kunne gå mellem

en og to måneder fra en bog var bestilt, til jeg fik den. Der var jo andre end mig, der skulle have. Dertil kommer, at bøgerne fylder enormt. Det var en fuldkommen håbløs opgave at holde orden. Jeg havde simpelthen bøger overalt undtagen lige midt på gulvet i min stue og så i køkkenet og i badeværelset: tre store reoler fyldt til bristepunktet, under alle mine møbler og langs med væggene. Jeg sled og stred for at nå igennem det omfattende stof; men gang på gang led jeg nederlag. Jeg følte mig dum og umulig, og eftersom jeg aldrig har været nogen god taber, var det bestemt ikke rart. Jeg brugte gennemsnitligt 3-4 timer til lektielæsning om dagen; men det hele forekom mig uoverskueligt. Efterhånden lærte jeg dog at begrænse mig. Jeg gjorde mindre ved nogle fag end ved andre, og det hjalp noget. Men ikke på noget tidspunkt i de to år følte jeg, at jeg magtede stoffet. Jeg fik jævne og solide karakterer, klarede det åbenbart trods alt meget godt, men min følelse af usikkerhed kunne jeg ikke overvinde.

Jeg havde et godt forhold til lærere og kammerater, da vi først havde fået bugt med den naturlige menneskelige generthed. Men når man vælger det, jeg har valgt, når man vil leve sit liv i det såkaldt »normale« samfund, så må man betale, hvad det koster.

I mine daglige omgivelser tænker jeg ikke så meget på, at jeg er blind. Jeg har faktisk vænnet mig til at klare tingene uden at kunne se. Men på kurset følte jeg det hele tiden. Undervisningen var meget visuelt præget. Dertil kom de mange praktiske ting, som man uden nævneværdigt besvær klarer, når man er på hjemmebane, men som kræver en håndsrekning, når man er i fremmede omgivelser. De bliver færre med tiden, men noget bliver der altid tilbage. Man føler sit handicap. Det er en uomstødelig kendsgerning, som man må bøje sig for. Det havde jeg forbistret svært ved; men det er prisen, man må betale for at blive en del af det arbejdende samfund.

Jeg er ikke helt »grøn«, hvilket jo iøvrigt fremgår af overskriften. De fleste af mine kammerater er noget yngre, men det var nu ikke noget problem. Der var et meget naturligt forhold imellem os. De accepterede mig, og jeg accepterede dem, så langt som det nu kan lade sig gøre. En af pigerne i klassen var nogenlunde på min alder. Vi blev stærkt knyttet til hinanden og bevarer stadig kontakten.

Engang i vinterens mørke inviterede jeg mine kammerater til »åbent hus«. Jeg fik derved bugt med nogle af deres fordomme.

De så, at mit hjem er ganske almindeligt indrettet, og at man altså kan lave mad og holde det hele i pæn stand, selv om man ikke kan se.

I det daglige hjalp man hinanden efter bedste evne. Jeg var ikke ene om at føle skolearbejdet som noget, der oversteg mine kræfter.

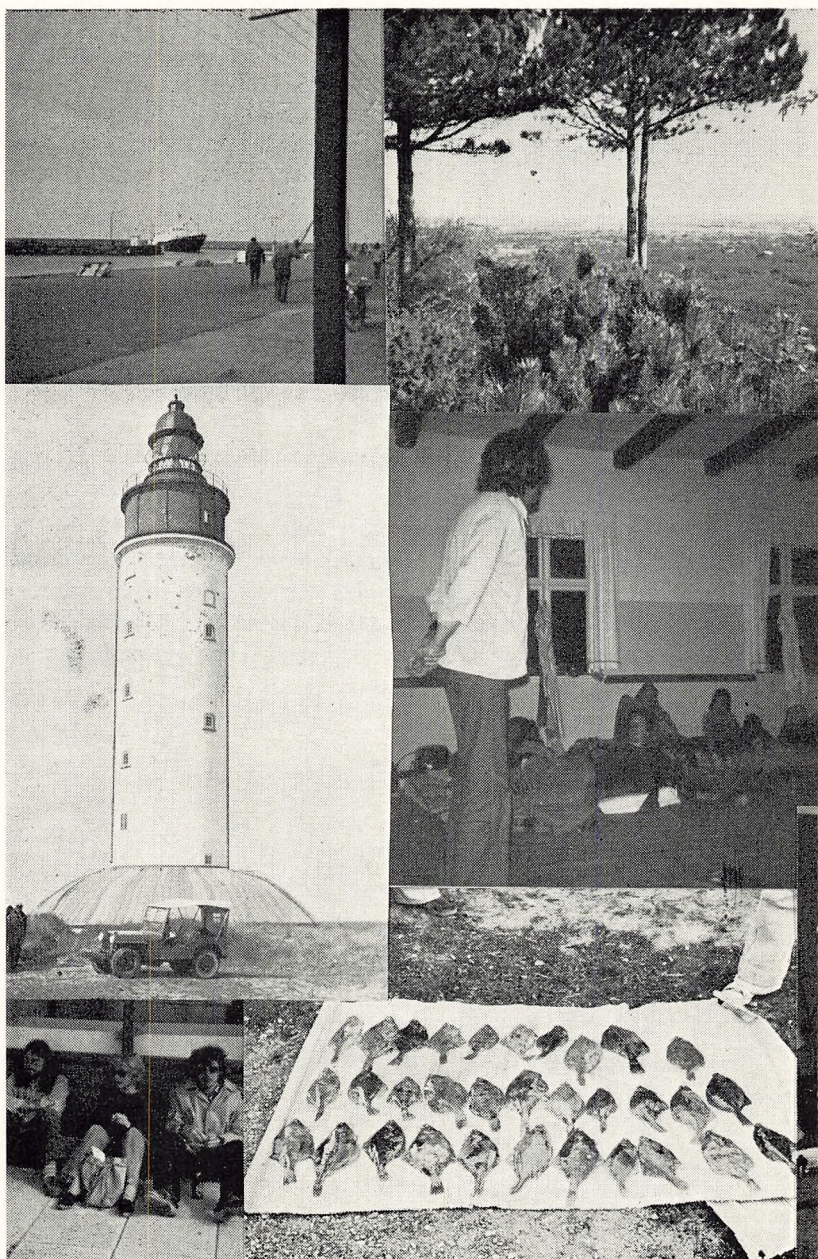
På een nær nåede vi målet, studentereksamen. Og hvordan føles det så?

Den dag, jeg havde været oppe i det sidste fag, var jeg virkelig glad, så glad, at jeg havde lyst til at råbe det ud til hele verden. Det var overstået, og det var, på trods af alle mine mere eller mindre velbegrundede betænkeligheder, gået godt.

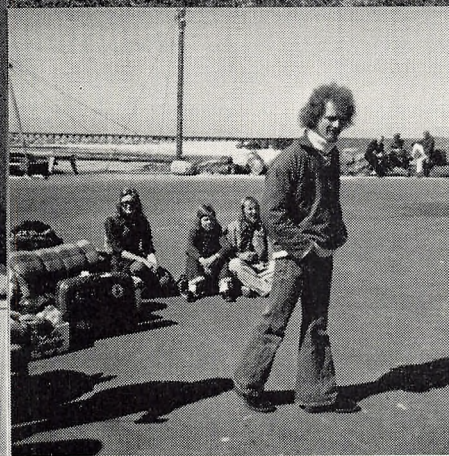
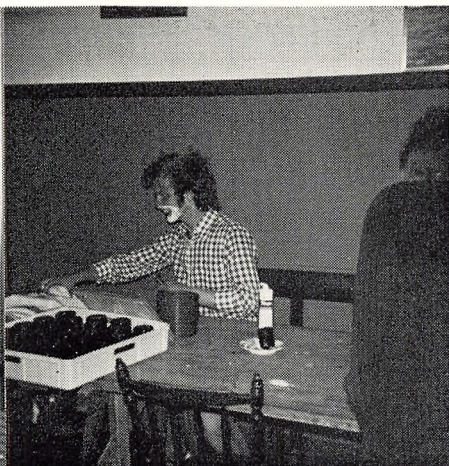
Det har kostet mig et til tider urimeligt slid, og jeg har lidt mange nederlag, men jeg har ikke fortrudt det. Jeg føler, at jeg har fået mere viden og en større horisont.

Andre blinde har taget studentereksamen, og nogle har sikkert klaret det bedre end jeg. Dette er ikke en skildring af, hvordan en blind oplever et kursus og en eksamen, for vi er som bekendt forskellige; men det er en skildring af, hvordan jeg oplevede det.

Anholtturen, april 1974.

Nyt fra Landsforeningen af Højskoleelever

AF ARNE ANDRESEN

Tidligere højskolefortander Hans Lund hævdede, når han spurgte sine elever, hvorfor historien ikke umiddelbar interesserede dem. svarede eleverne altid, at nutiden er så spændende og dens begivenheder fylder sådan i bevidstheden, at der slet ikke er plads til mere. Han mente ikke det var rigtigt, men at det forholder sig lige omvendt. Beskæftiger man sig med nutiden afføder den nærmest et behov for at lære fortiden at kende.

Til næste år er det fem og tyve år siden Landsforeningen af Højskoleelever (LaH) blev stiftet. Denne begivenhed er snart en historisk hændelse, hvorfor jeg ikke vil omtale den i det følgende. Mange elevforeningsmedlemmer er nok ikke klar over, at LaH har eksisteret så længe, da mange medlemmer fra de første år ikke er med længere.

Den 24. marts 1950 samledes 6 mennesker til et møde på Christiansborg i København til det første bestyrelsesmøde i LaH. Dette initiativ var taget af den radikale politiker, tidligere undervisningsminister Jørgen Jørgensen, som var en varm fortaler for højskoletanken. Det fremgår ikke klart af protokollen, hvilke elevforeninger der stod bag oprettelsen, men at det snarere var en kreds af højskolelærere, -forstandere og tidligere højskoleelever. Det var, foruden Jørgen Jørgensen,, som blev valgt til formand på dette møde, Evald Toftemark, Svend Hillgård, Poul Engberg, Birthe Mailund og Alfred Hansen. På det andet bestyrelsesmøde den 29. april 1950 ansattes Erik Halvorsen som sekretær for LaH. Han var den mand, som lagde grunden for arbejdet i LaH og derved Højskolernes Sekretariat (HS). Et stort arbejde blev lagt i at få HS etableret, og få højskolerne til at se den betydning det især dengang var, at få et samlet oplysningskontor for højskolerne i København.

LaH's første årsmøde blev afholdt den 30. april 1953 i Odense. Af referatet fremgår det, at der var deltagere fra 20 højskoler, og LaH repræsenterede ca. 56.000 medlemmer.

Erik Halvorsens opgave gik kort og godt ud på at få byngdommen interesseret i, og opdage de muligheder, der var i at komme på højskole.

Dette blev gjort ved at starte forskellige aktiviteter, hvorved man gjorde opmærksom på højskolen som idé, og fik byungdommen interesseret. Nogle af de ting, som Erik Holvorsen fik sat igang dengang, kan ses af følgende aktiviteter.

Fabrikshøjskoler.

I vinteren 1950–51 startedes højskolekurser på 9 forskellige virksomheder i Kolding, Vejle, Odense og København med ca. 1200 arbejdere. Disse kurser fortsatte de følgende par vintre i de samme og nye byer.

Feriekurser.

I sommeren 1950 blev der gennemført feriekurser på 10 højskoler. Dette arrangement har været gennemført hver sommer siden da.

Aftenhøjskole i Vartov.

For at skabe kontakt med byungdommen i København, blev der arrangeret aftenhøjskole i Vartov. Om sommeren kunne de deltage i et feriekursus på en højskole, hvilket man opfordrede dem til. Der var ca. 200 deltagere på 4 hold det første år.

Den vandrende højskole.

I sommeren 1952 blev der arrangeret Den vandrende højskole, hvor man besøgte ca. 4–5 højskoler i Sverige eller Norge i løbet af 2 uger. Rejsen foregik med bus eller tog, og var på 1500 km ialt. Ideen bag disse arrangementer var, at få højskolefolk i de pågældende lande til at uddybe og give sammenhæng i den fælles historie på »stedet hvor begivenhederne skete«, i stedet for at høre om det i en foredragssal. Der blev arrangeret 2 hold à 42 deltagere det første år, men i sommeren 1953 måtte man aflyse det ene hold på grund af paratyfus epidemi i Blekinge og Småland. I 1954 måtte man aflyse 2 af de planlagte 3 hold på grund af manglende tilslutning. Derefter blev de ikke gennemført oftere. Der skulle gå det meste af 15 år før denne specielle højskoleform blev taget op igen. I 1970 gennemførte LaH en fællesrejse med fly til USA med over 100 deltagere, hvilket var en stor succes.

Informationskontoret.

Af protokollen fremgår det, at oplysningsvirksomheden overfor udlændinge om højskolen, begyndte i 1953. Denne virksomhed har HS varetaget siden da.

Fællesbrochuren.

De første fællesbrochurer begyndte man at udsende omkring 1954, og det gør man stadig.

Desuden førte man et omfattende adressekartotek over alle de henvendelser der kom for at søge oplysninger om enten et højskoleophold, et feriekursus, aftenhøjskole, eller på anden måde viste interesse. Disse mennesker fik tilsendt relevant materiale, hvorved man efterhånden fik flere kontakter udadtil.

I HS første år benyttede man sig også af besøg af udlændinge til at gøre pressen opmærksom på højskolernes eksistens. Dengang var det »stof« at skrive om en udlænding, som kom til Danmark for at studere folkehøjskolen. Det gav omtale om højskolen i pressen.

Halvorsen lagde grunden til HS arbejde, og denne linie fortsatte de følgende år. I begyndelsen af 1960'erne oprettede man højskolernes U-landskurser, hvilket var et stort arrangement. Dette ophørte i 1966, og blev overtaget af andre organisationer. Men i den tid, det foregik i HS regi, var det med til at udbrede højskoleideen ud over landets grænser.

Foruden højskolerne, var også landbrugsskolerne og senere efterskolerne med i HS arbejde, hvilket gav en stor kontaktflade gennem oplysningsarbejdet om de frie skoleformer.

Disse historiske glimt har hovedsagelig fortalt noget om de første ti år af sekretariatets arbejde. Det følgende vil fortælle noget om de aktiviteter, der har fundet sted det sidste år.

HS kort fortalt for 1974.

Landsforeningen af Højskoleelever's formål er »at virke til gavn for den danske folkehøjskole og højskoletanken, bl. a. gennem driften af Højskolernes Sekretariat i samarbejde med Foreningen for Folkehøjskoler i Danmark.« Dette gøres bl. a. ved at HS udgiver en fællesbrochure med oplysninger om de højskoler, der er tilsluttet HS. Sidste oplag var på 30.000 stk. Derudover har HS i det sidste år udsendt og uddelt ca. 19.000 brochurer fra de enkelte højskoler. På den baggrund kan man stille spørgsmålet: Hvordan står det til med højskolerne i Danmark? Hvis man ser på de sidste officielle tal fra undervisningsministeriet, er interessen for at tage på højskole, i kortere eller længere tid, stigende. I året 1972-73 var der ialt ca. 24.700 elever (mod ca. 22.100 i

1971–72) på højskolerne, hvilket er det største antal nogen sinde. Heraf var ca. 15.900 elever (mod ca. 13.100 sidste år) på korte kurser (1–4 uger), og ca. 8.800 (mod ca. 9.000 sidste år) på lange kurser (mere end 4 uger).

I det sidste år har der været ca. 3.800 avisudklip om højskolerne. Disse findes på HS, og ved et besøg i HS vil man kunne se de sidste 24 års højskolehistorie illustreret i tusindvis af udklip.

På HS modtager vi hvert år mere end 300 breve fra udlandet med med ønsket om oplysninger om højskolen, ligesom der er et stort besøg af udenlandske gæster – enkeltpersoner så vel som delegationer.

Udstillingen HØJSKOLEBILLEDER har været vist på en del højskoler og biblioteker, og flere venter på at bringe den i det nye år. Disse aktiviteter har givet berøring med mange mennesker, hvilket er en kontakt, som forhåbentligt kommer højskolerne til gode.

LaH kort fortalt for 1974.

Der har i det forløbne år også været en stor aktivitet i de enkelte elevforeninger. Man har arrangeret kurser for egne og andre medlemmer. Også i LaH har der været stor aktivitet. Som noget nyt kan nævnes, at en kreds af elevforeninger i København har afholdt fælles møder med emner som »Kina«, og »Vort forhold til den tredie verden«. Disse møder har været godt besøgt. Der vil i efteråret 1974 blive forsøgt startet et lignende mødesamarbejde i Århus.

LaH har nedsat et internationalt udvalg (IU) til at varetage de internationale kontakter. Det IU har bl. a. været med til at få udarbejdet en pjece på engelsk, der kort fortæller om højskolens historie og arbejde i dag.

LaH's blad Højskoledebat har fået nyt navn: HØJSKOLE-ELEVER. Der arbejdes på en evt. udvidelse af bladet, således det kan udkomme flere gange årligt. Bladet bringer nyt fra LaH, fra elevforeningerne og højskolerne, ligesom der i bladet bringes en lang række tilbud om kurser, arrangementer fra Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF), hvor LaH er medlem.

Årsmødet 1975.

LaH's årsmøde i 1974 var det største i foreningens historie. Det formede sig som et weekend møde med »Folkestyret og Højskolen«

som tema. Næste årsmøde afholdes den 7.-8. juni 1975 på Egå ungdomshøjskole, 8250 Egå. Alle elevforeningernes medlemmer er velkommen.

Det er vanskeligt på den givne plads at skildre alt, hvad der foregår i Landsforeningen af Højskoleelever og Højskolernes Sekretariat. Hvis man gerne vil vide mere om LaH, er man velkommen til at aflægge os et besøg i Vartov. Alle er velkommen.

Breve fra elever

Gæstearbejder i Holland.

Fra mit ophold på Vestjyllands Højskole har jeg lært en del om at se tingene fra mere end én side. Jeg vil prøve at beskrive et par enkelte ting, som jeg har oplevet i de 13¹/₂ mdr., jeg har opholdt mig i Holland. Byen jeg boede i hed Boskoop og havde 13.000 indbyggere, den ligger 20 km fra Rotterdam.

Når man nævner ordet Holland, så tror jeg nok, de fleste siger, det er dernede med alle deres blomster, og begynder at tænke på bien og blomsten. Sådan er det måske også, når man er på ferie dernede.

Det, som jeg personlig synes er flot, er deres store blomsteroptog, hvor de kommer med deres pyntede vogne, som er bygget op af blomster, og så er der altid også en masse musik i gaderne. En anden ting er bl. a.: der hvor jeg boede, havde byen 3 musikorkestre med deres ens dragter og tegn, som gik gennem byen og spillede for at give lidt ny livsglæde oven på den triste hverdag. Når man taler om kammeratskab naboer imellem, er det meget fint også for nye mennesker, som flytter til, det synes jeg personligt.

Når man er i Holland, må man ikke glemme at overvære en professionel fodboldkamp mellem topklubberne »Feyenoord« og »Ajax«, hvor der er 60–70.000 for at se kampene, og hvor man synger og skriger, så man er hæse dagen efter.

Jeg synes nogle af de ting, jeg har nævnt, er med til at samle folket om deres kultur, den kultur og livsglæde, vi måske savner en smule i Danmark?

Men nu synes jeg også, det er på tide at nævne nogle af de ting, som virker negative på mig dernede. Det jeg først fik øje på, var den kamp der var i mellem dem i deres religion. I byen Boskoop var der 9 kirker, og deres skoler var delt op på samme måde. Det som har sat sit største og dybeste indtryk var de barske og brutale metoder, som de brugte overfor gæstearbejderne. De behandlede dem som dyr.

Jeg har selv oplevet, hvordan de har væltet et lille skur i kanalen med en gæstearbejder i, for det var kun møj, sagde de.

Så kan man godt stille sig det spørgsmål, hvor er demokratiet henne?

Venlig hilsen

Leif Schou.

Elev 1972-73

Hej allesammen!

I år ses vi nok ikke til elevgildet, jeg ligger på hospitalet. Bare rolig, det er ikke noget slemt, det er fødeafdelingen, jeg ligger på, og hvis jeg er rask nok, bliver jeg sendt hjem med samt min lille søn i morgen.

I marts havde vi besøg af Lars og Ulla C. Å. Anledningen var vort bryllup. Ulla tog hastigt afsted igen, hun skulle nå et gilde mere; men Lars fik vi lov at beholde et par dage. Han er vældig dygtig til både oprydning og opvask, så han var til god nytte.

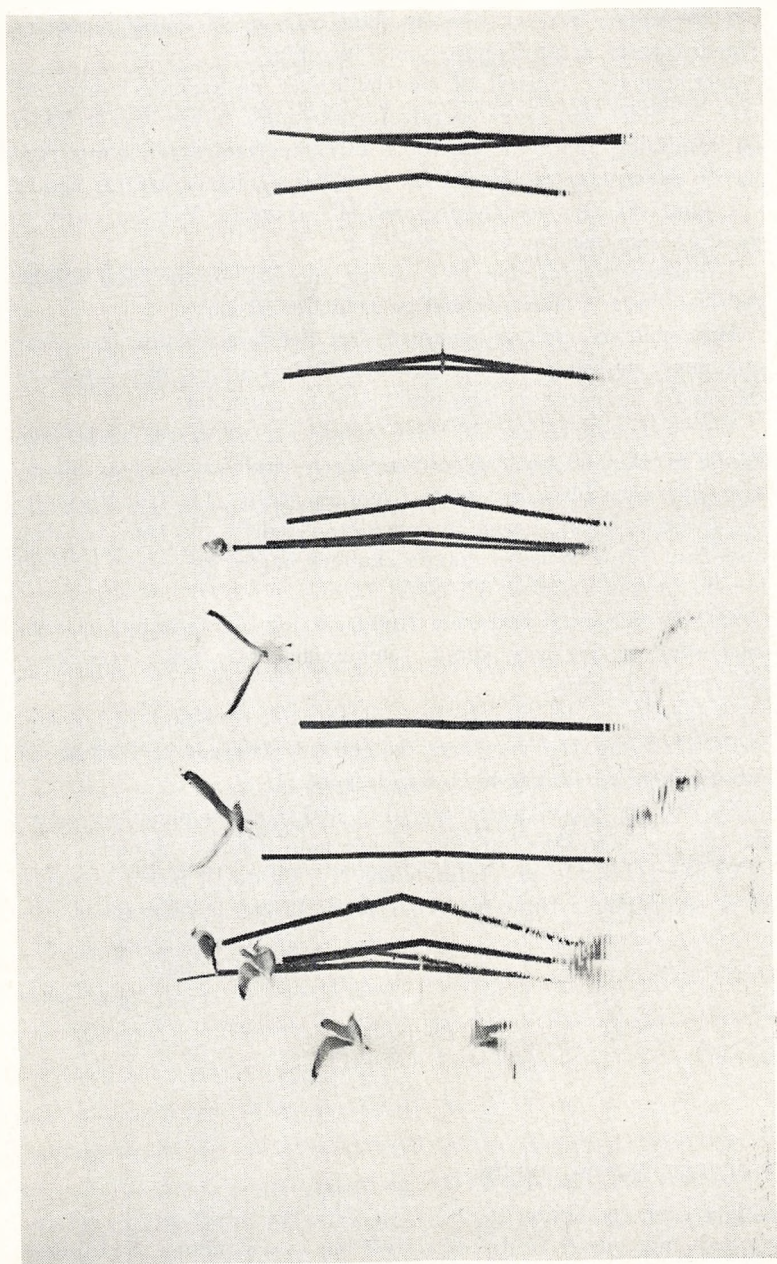
Allerede en uge efter kom han igen, så det må ikke have været så slemt at være hos os. Han havde været ude for at få arbejde i et tivoli; men tivoliet var rejst før den aftalte tid.

Han fortalte ,at han havde været ved at flytte ind i et kollektiv et par gange; men han var blevet træt af det hver gang, for de bestilte aldrig andet end at snakke om alt det, de havde lyst til. Hvis I kender et kollektiv, hvor folk *gør* noget af det, de har lyst til, så var det måske en idé at fortælle det til Lars.

I sommerferien rejste Knud og jeg endnu engang landet tyndt med DSB.

På hovedbanegården i København traf vi tilfældigt Poul-Erik. Han var militærnægter og arbejdede på en børneinstitution i Kallundborg. Så rejste han med tog frem og tilbage. Han var godt tilfreds. Vi spurgte til Lars; men Lars foretog sig ikke noget for tiden. Huskede du at hilse, Pølle?

I Holstebro traf vi Ulla. Hun havde afsluttet sin eksamen og var lidt træt af seminarie- og børnehavemiljøet. Nu ledte hun efter et job på en fabrik. Hun havde fået sol i ansigtet i sommer, og hun så gladere og kønnere ud, end jeg kunne huske hende, så mon hun har været så træt?!

I Svendborg traf vi Viviann. Hun var og er stadig græsenke. Hendes mand er på Kypem som FN-soldat.

Det stod ikke så godt til med helbredet, og arbejde kunne hun ikke få. Sidst hun skrev til mig fortalte hun, at hun havde været på hospitalet; men hun slap for at blive opereret denne gang. Hun havde endog taget 2 kilo på, så nu håber vi det bedste for hende.

I juni i år blev jeg færdig med HF-eksamen. Det har været gode år, som jeg har været glad for.

I tirsdags (tirsdag den 17.) fik jeg min lille dreng. Han hedder Asbjørn, vejer 7 pund og 300 gr og måler 52 cm.

Han snød os godt og grundigt! Før det første skulle han være ankommet omkring den 26. Desuden lå han alt for højt i maven, da vandet begyndte at løbe ved 17-tiden dagen før.

Veerne begyndte ved 20-tiden og de var så svage, at de ikke kunne mærkes udenpå, så jordemoderen sagde, at det var ingenting. Det ville blive sat igang i morgen tidlig. Kl. 3,30 begyndte presseveerne og kl. 4 kom jordemoderen endelig. Så kom der skub i damen! Mine småveer havde skubbet barnet på plads og hun lovede, at han var født kl. 8,00.

Så blev der sendt bud efter Knud, og jeg blev anbragt på fødselsbordet, så jeg selv kunne hjælpe med, når mine veer kom. Det var en lettelse!

Så lavede de the, for der var jo god tid, og Knud fik en kop med ind til mig. Der var bare ikke god tid. Allerede kl. 5,30 havde jeg drengen, og de havde en kande kold the.

Nu tror jeg, jeg vil sætte mig til at strikke et par blebukser mere, for så længe man ikke har 36 par, har man ikke for mange.

Vi bliver boende på Vestervænget 3 i Varde til næste sommerferie, så der kan I finde os, hvis I skulle få lyst at hilse på os.

Venlig hilsen

Rita.

Elev 1970-71.

Hej igen, gamle venner.

Lidt nyt om elevholdet 1972-73. Ja, Boye har sendt mig en hilsen, og bedt mig om at finde ud af lidt om »vores hold«. Nu prøver

jeg så ud fra min hukommelse og med de oplysninger, jeg har kunnet fremskaffe.

Vi starter med Lone, som stadigvæk har lige travlt og slider i det hele dage og halve nætter med. Jeg tror nok, at Vestjysk Gymnasium, Tarm, har givet Lone de første grå hår, men hun har jo Kurt til at hive dem af. Hele familien har det godt, og børnene er blevet store og lidt frække. Til sommerferien 75 tager Lone nok et pusterum, for så er hun færdig med HF.

Elsebeth Andreassen uddannede sig til sygehjælper sidste år, men det er ikke nok for den dame, og i år er Elsebeth startet på Holte Børenehaveseminarium og har samtidig natarbejde i hveranden uge på Ortopædisk Hospital. I sommerferien var Elsebeth 14 dage i Spanien og ude med rygsækken på vore hjemlige breddegrader, men desværre var jeg ikke hjemme, den dag hendes vej gik forbi min dør.

Michael Rasmussen vender tilbage til Jylland nu efter 1½ år i København, hvor han har boet i Ballerup og på Frederiksberg. Michael har arbejdet som chauffør for SAS, som isolatør og nu sidst som lagermand. Fra 1.-10. 74 skal Michael i »Margrethes tøj« og en tur til Jyske Telegrafregiment i Århus. Lad os håbe, at han kommer til at køre på en kæmpe - kæmpe motorcykel.

Så er der Leo. Mon ikke vi alle husker ham og hans forskellige piger og biler. Da vi rejste fra højskolen fortsatte Leo med at arbejde ved tømmerfaget i Ringkøbing og boede noget af tiden i telt på campingpladsen. Inden seminariet startede 15. august 73, holdt Leo sommerferie i Løkken. Nu passer Leo sit fritidshjemsseminarium, og fritiden bruger han til lektier - læsning - piger - fester - og strand- og skovture.

Leo er hverken gift eller forlovet og altså stadig fri på markedet - »som ungarl da har man det godt«?

Karl Ejner med det kraftige overskæg bor i Risskov og arbejder som plejer på Statshospitalet. Og derovre i Åårhus har Karl Ejner fundet sig en dame, som hedder Sonja.

Vi bliver derovre i den jyske hovedstad, og går videre til Jette Winding, som for andet år går på lærerseminariet. Som liniefag har Jette gymnastik og dansk, og som speciale er det specialundervisning, d. v. s. undervisning af handicappede, åndssvage, døve, stumme og adfærdsvanskelige børn. Foruden seminariet har Jette afløserjob på »Solbakken«, som er et hjem for handicappede. I sommerferien var Jette og Margit en tur på Rhodos. Jette er

flyttet til Brabrand og bor i kollektiv sammen med tre andre unge mennesker.

I Harboøre har vi Bente Bom og lille Tommy, som er 5 år nu. Bente har været syg og mistet synet på det ene øje. Dog fejler humøret absolut ingenting. Det fik vi tydelig bevis på til elevfesten. Bente arbejder på B. O. i Struer, men er på udkig efter nyt job. Jeg kan lige fortælle, at de »tyske røde roser« nu er visnet, så tror jeg, at I ved besked.

Gurli den sønderjyske har i sinde at rejse udenlands. Fra 1. dec. skal hun begynde som ung pige i huset hos en familie i Berlin og samtidig gå på sprogkursus.

I de sidste 1½ år har Gurli bl. a. arbejdet på Ribelund, og som assistent på en vuggestue i Gråsten. Gurli tilbringer en del af fritiden i Silkeborg.

Dorte og Rie rejste i kibbutz i november 73. Mange breve blev sendt mellem Danmark og Israel, og det var altid spændende at åbne et af Dortes breve og læse om en masse spændende oplevelser i det krigshærgede Israel og andre lande, som blev besøgt. De blev dernede i ca. ½ år, og siden mener jeg, at de rejselystne piger har været en tur i England. Hvad de laver nu, ved jeg ikke, men jeg tror nok, at Dorte søger job i København.

Lita er i gang med 2. HF. Foruden lektierne har Lita andre fritidssysler, bl. a. at gå til »rødstrøpemøder« sammen med Randi, og som tandem-styrmand for Carl Michael.

John har det godt. Får en masse frisk luft gennem sit arbejde som skovarbejder. I Holstebro har John fundet sig et damemeneske, Elsebet, og de bor i en villa i Holstebro.

Elsebet Gjetting og Allan har fået en lejlighed, og jeg mener, at Elsebet har kontorjob på Ebberødgård. I sommerferien var de ude på rejse med DSB 1 md. i det sydlige udland.

Margit er efter godt 1 år i Århus flyttet hjem til Fyn igen. I Århus arbejdede Margit på et hjem for handicappede børn. Midt i august startede Margit på 1. HF i Middelfart og bor nu hjemme hos sine forældre.

Den syngende og spillende klaverstemmer Carl Michael fra København har det ganske fortræffeligt. I foråret var Michael på en tur til Sicilien, og i sommerferien tilbringer han 14 dage på Vestjyllands Højskole.

Birgitte fra Fyn drøner rundt i en Mascot og passer sin håndbold, hvis hun ikke går hen og brækker sine fingre. Birgitte håber

på at blive sygeplejerske og arbejdede på Svendborg Sygehus sidst jeg så hende.

Leif med »de grønne fingre« kan åbenbart godt lide udenlandsk valuta. I lang tid arbejdede Leif som gartner i Holland. Var så hjemme i Danmark en tur igen, og noget af tiden podede Leif roser på en stor planteskole i Salling.

Efter elevfesten i 1974 kørte Leif lige til Esbjerg og sejlede til England, hvor nyt arbejde ventede. Det er forøvrigt Leifs hensigt at fejre julen i Paris.

Randi er begyndt på et ét-årigt realkursus. Sidste år arbejdede hun som hjemmehjælper. I sommerferien var Randi ude og se sig om. Hun boede hos en ven i Italien i 4 uger og besøgte også Belgien og Tyskland. Randi har fornylig skrevet om sin skoles udflugt til Carlsberg, og det kan vi, som kender Randi, godt regne ud, ikke er gået helt stille af for hendes vedkommende.

Mogens er kommet på skolebænken igen. Startede midt i august på HF på Struer Statsgymnasium. Det er der Dida underviser nu, så Mogens er i gode hænder. Sidste år arbejdede han på F.D.B.s centrallager i Holstebro og på en fabrik, hvor der blev fremstillet vaskepulver, samt på en møbelfabrik. Nu har Mogens en lejlighed i Hjerm.

Inge Marie, som sørgede for, at vi fik tallerkener på bordene, er begyndt som sygeplejerske. Var 1/2 år på Børkop sygeplejehøjskole og arbejder nu på Kolding sygehus.

Per Ditlev har to biler og to jobs. Et som skovarbejder og et, hvor han sælger grøntsager. Dog foregår begge dele på Djursland.

Så Boyes høns: Anette er igang med 2. HF og Bente med 2. år på fritidshjemsseminariet i Esbjerg.

Marie er sygemedhjælper i Holstebro. Henny har fundet sig en fyr og er flyttet til Møn. Alice har job på et alderdomshjem i Århus.

Undertegnede er flyttet fra Tarm efter 15 mdr. som kokkepige på Vestjysk Gymnasium. Startede 1. august 74 som økonoma på Salling Ungdomsskole. Det er en stor skole med 134 elever og 15 lærere. Til hjælp i køkkenet har jeg 5 unge piger. Jeg har en lejlighed på skolen, og hvis nogen af jer kommer forbi, er I velkomne til at kigge ind. Kaffen skal hurtigt blive færdig. I de sidste to sommerferier har jeg været »tante Anna« for 25-30 små drenge-spejdere fra Tarm på deres sommerlejr i nærheden af Holstebro.

Til elevfesten var vi kun 12 fra vores hold. Håber at se flere

til næste fest på skolen, for I har da vel ikke allerede glemt Vestjyllands Højskole, vel?

Årbogens læsere ønskes en god jul.

Stor hilsen til alle fra

Anna

adr. Salling Ungdomsskole

Jebjerg

7870 Roslev.

Elev 1972-73.

Husk at leve
mens du gør det.
Husk at elske
mens du tør det.
(piet hein)

Ålborg, den 30.-9. 1974.

Jeg vil forsøge at fortælle lidt om det hold, der var elever på Vestjyllands Højskole i vinter. Jeg er ikke i stand til at fortælle om de enkelte elever, men jeg kan da sige et par ting om noget, som vi har været nogenlunde fælles om efter vores ophold på højskolen.

Lige før vi drog fra skolen, besluttede vi, at vi ville købe en vandrebog, som skulle cirkulere mellem os, og hvori vi skulle fortælle lidt om hvad vi laver nu, om man er blevet gift, forlovet eller på andre måder straffet. Bogen er endnu ikke kommet til mig, men jeg er osse en af dem, der står sidst på listen, og den kunne jo have været en god hjælp til at fortælle om løst og fast.

Omkring en måned efter, at vi var draget af fra Vestjylland, var vi en ti-stykker, der samledes i mit sommerhus ved Limfjorden ca. 3 km fra Nibe. Alt i alt havde vi en hyggelig og fornøjelig weekend, hvor det meste af snakken selvfølgelig drejede sig om tiden på højskolen. Vi har snakket en del om, at vi hvert år skulle forsøge at samles i en weekend et eller andet sted i landet.

Så nu her for ca. en uge siden oprandt da den dag, hvor vi skulle til elevmøde. Det var virkelig, hvad jeg vil kalde en kæmpe op-

levelse, som jeg meget meget sent vil glemme. Vi var fra vores hold samlet ca. ti, og det synes jeg faktisk var meget pænt i betragtning af, at vi ikke var ret mange på holdet.

Jeg håber, at jeg til næste år kan skrive mere om de enkelte.

Mange hilsener

Gert Johansen

Gravensgade 8

9000 Ålborg.

Elev 1974.

Siden sidst

AF GUNTHER POLLMANN

Januar:

7. Vinterskolen startede med 20 elever, der ankom i løbet af eftermiddagen. Første samlede arrangement var bordfællesskabet omkring middagsmaden kl. 18,00.
Aftenen forløb med almindelig orientering om det arbejde vi skulle være fælles om de næste 20 uger.
8. Efter at være blevet informeret om timeplanens valgmuligheder, afleverede hver elev sin »ønskeseddel«.
På denne baggrund gik Boye og Bindseil i gang med det puslespil, som skemalægning jo er. Mens dette stod på, tog Ruth eleverne med ud på en Vesterhavstur.
9. Timeplanen var klar, og en indkøringsperiode på en uge kunne begynde. Den forløb uden nævneværdige vanskeligheder, og hermed kom vi ind i den vante arbejdsrytme.
19. Bestyrelsesmøde i elevforeningen. Her blev det besluttet at invitere gamle elever til en fastelavnsfest, for at de kunne få lejlighed til at hilse på de »nye« på skolen, både lærere og elever.
20. Vagn Bindseil orienterede om sin kommende afrejse fra Vestjyllands Højskole den 1. april, hvor han skulle overtage en stilling som direktør for rederiet Dan-line i Esbjerg. – Vi vil gerne benytte denne lejlighed til at sige familien Bindseil tak for det arbejde de har lagt her på Vestjyllands Højskole.
25. Åbningsmøde på vinterskolen. Arrangementet bød på foredrag af undertegnede og en blokfløjtekoncert med Strit og hendes spillevenner fra det sønderjydske.

Februar:

4. Syv nye elever havde meldt deres ankomst. De blev hurtigt assimileret blandt veteranerne på skolen.
23. Fastelavnsfest med deltagelse af godt og vel 50 »gamle elever«.
Et arrangement, som må betragtes som særdeles vellykket.
25. Start på en emneuge, hvor eleverne blev fordelt på 3 forskellige hold:

»Byggeteknik«. Opgaven bestod her i at indrette noget af beskyttelsesrummet til et lokale, som eleverne kunne bruge efter for godt befindende til selskabelige sammenkomster, grupperum o. lign.

»Alternative skolemuligheder for folkeskolens ældste klasser«. Gruppen koncentrerede sig især om efter- og ungdomsskolerens tilbud.

»Fiskeindustri i Hvide Sande«. For denne gruppe var opgaven, at undersøge fiskeindustriens betydning for et lille samfund som Hvide Sande.

Emneugen afsluttedes med en gensidig orientering grupperne imellem, dels mundtligt og dels på baggrund af skriftlige rapporter.

Det var et arrangement, som eleverne fandt, de havde haft stort udbytte af.

April:

1. Så oprandt datoen for familien Bindseils afrejse. Som vikar for Vagn Bindseil fik vi Mogens Kobbernagel fra Krabbesholm Højskole. Endvidere var vi nået frem til det tidspunkt, hvor resten af familien Pollmann arriverede og tog den nye forstanderbolig i besiddelse.
22. Ø-lejr på Anholt. Formålet med dette arrangement var at undersøge øproblematikken og endvidere at klare sig under relativt primitive forhold; selv stå for den daglige madlavning, rengøring og almindelig planlægning i det hele taget. Et eksperiment, som faldt ud til alles tilfredshed.

Maj:

- De sidste uger gik med, hvad vi kan kalde intenst højskolearbejde. Der var så meget, der skulle nås her på det sidste. Om vi nåede det, ja, det vil jo vise sig ad åre.
25. Afslutning og afsked med elevholdet.

Af særlige arrangementer i vinterens løb kan nævnes:

Besøg på Ry Højskole.

Besøg af Danebod Højskole.

Besøg af pensionistgymnaster fra Holstebro.

Foredrag af pilot Fl. Rasmussen, Karup.

Orientering af erhvervsleder H. Sudergaard.

Genvisit af Ry Højskole.
Foredrag af forfatter Per Højholt.
Foredrag af amtslæge Vagn Christensen.
Forelæsninger af højkolelærer Hiralal Bose, Askov.
Lokalhistorisk orientering ved Lars Agerskov og Jens Kirk.
Orientering om Den rejsende Højskoles arbejde.
Besøg af Gurudisciple, som fortalte om deres budskab.
Orientering om militærnægterbevægelsens baggrund og formål.
Foredrag ved konsulent Tage Albertsen.

Den 27. maj. startede vi på sommerens 14-dages kurser, der sluttede den 21. september. Som et nyt indslag i højskolens kursusvirksomhed havde vi et 1-uges kursus arrangeret af Københavns Højskoleforening – et bekendtskab, som vi var meget glade for; at det er gensidigt, må vi gå ud fra, idet Københavns Højskoleforening har ønsket at komme igen til næste år. Vi kan notere, at de korte kurser igen i år har været succesrige, når vi skal se på antallet af kursister, som har besøgt skolen, idet skolen sommeren 1974 har været besøgt af godt og vel 500 kursister.

Günther.

Fra elevforeningen

Foreningens almindelige tilstand og de af bestyrelsen påtænkte foranstaltninger.

Sætningen lyder formodentlig bekendt for de fleste, den er da også en lettere omskrivning af titlen på den redegørelse, statsministeren giver ved åbningen af det nye folketingsår den 1. oktober.

En gang om året trækkes denne sætning frem af »mølposen« (uden sigte til grundlovens indhold – kun sætningens stive form).

For mange er elevforeningen måske også noget, der hviler i »mølpose« det meste af året. Kun når der kaldes til elevmøde, husker man, at dette vedhæng til højskolen eksisterer. Denne betragtning vil jeg vende tilbage til senere.

Foreningens tilstand er udmærket, medlemsskaren øges og tilslutningen til foreningens arrangementer er stor. For første gang har vi i år holdt et fastelavnsmøde. Vi mente, at der kunne være behov for en orientering om årsagerne til forstanderskiftet 1. januar. Tilslutningen viste, at behovet var tilstede, og at lysten til at møde det nye forstanderpar var stor. Fastelavnsmødet vil blive gentaget næste år i nogenlunde samme form, altså fra lørdag eftermiddag til søndag efter frokost.

Det årlige elevmøde i september var i år udvidet således, at det startede fredag aften og sluttede søndag eftermiddag. Elevforeningens bestyrelse er gennem flere år blevet opfordret til at søge en sådan udvidelse gennemført, i år lykkedes det. Udvidelsen betød, at mødet blev et »arbejds-møde«. Den sædvanlige hektiske atmosfære udeblev, der var tid til at snakke med gamle kammerater og alligevel deltage i foredrag og debatter. Vi vil søge at fastholde denne form på elevmødet fremover.

De af bestyrelsen påtænkte foranstaltninger omfatter som før nævnt en gentagelse af fastelavnsmødet og en fortsat »forlængelse« af elevmødet. Vores forening er endnu for lille og økonomisk svag til, at vi kan påtage os lokale aktiviteter, sådan som andre elevforeninger. Hvad angår vandrebøger, er det vel mest naturligt, at de startes og administreres af de enkelte hold, som har interesse for sådanne.

På vores nyligt afholdte generalforsamling blev det pålagt bestyrelsen at finde andre valgmetoder frem og forelægge disse til vurdering og eventuel vedtagelse på næste års generalforsamling. vores nugældende system med op til 3 valgrunder betyder, at valgene kan tage meget lang tid. Det ønskes afløst af et mere enkelt og hurtigt virkende valgsystem. Nu vil vi i bestyrelsen finde forskellige systemer frem og tage en drøftelse om dem. For at medlemmerne kan møde velorienterede til næste års generalforsamling vil vi så sende noget materiale ud sammen med indbydelsen til elevmødet næste år, dette holdes som sædvanligt i den sidste weekend af september.

Også proceduren ved vores generalforsamling var til debat. I vedtægterne står det, at forslag til vedtægtsændring skal være formanden i hænde senest 14 dage før generalforsamlingen.

Efter 4 års medlemskab af bestyrelsen har jeg endnu ikke hørt om et sådant indkommet forslag, derimod er der på generalforsamlingen fremkommet flere forslag til vedtægtsændring. Disse forslag har ikke kunnet vedtages samme år, da formalia ikke var overholdt. Her er vi fremme ved den betragtning, at de færreste skænker elevforeningen mange tanker mellem elevmøderne, først når man kommer på skolen og får snakket med kammeraterne vågner eventuelle ideer om forslag til vedtægtsændringer.

I erkendelse af, at det er svært at ændre dette forhold, kunne man måske ændre formaliteterne, så de blev håndterlige.

Hvis vi forudsætter, at elevmødet starter fredag aften, kunne vi måske formulere en regel om, at forslag til vedtægtsændring skal være bestyrelsen i hænde senest lørdag middag. Derefter kunne de slås op på et sted, hvor alle fik mulighed for at se dem (ved ølautomaten), og endelig kunne de måske behandles ved gruppearbejde før eventuel vedtagelse. Bestyrelsen vil fremkomme med forslag om noget sådant næste år.

Vel mødt i 75.

Karsten Frandsen.

Elevfortegnelse 7. januar – 26 maj 1974

1. Ahrendtsen, (Rie) Karen Marie Horskjær, Mosevej 61, 6000 Kolding
2. Bertelsen, Per Birch, Baunevej 6, 7550 Sørvad
3. Christensen Bent, Ørslev Stationsvej 48, 4634 Ørslev
4. Christensen, Eigil Richard, V. Nymark, 9870 Sindal
5. Clasen, Claes Steen, Hunderupvej 122 A, 5000 Odense
6. Cordua, Jan, Saxovej 75, ogp. 10 nr. 5, 5000 Odense
7. Frederiksen, Ole Ahlmann, Brønderslev
8. Hansen, Hanne Grethe, Tårnvej 7, 5800 Nyborg
9. Hansen, Jørn, Knagstedbakken 116, 2750 Ballerup
10. Hansen, Lene Birgit, Byvej 7, Skalkendrup, 5800 Nyborg
11. Hansen, Lis Reinhardt, Aborgvej 7, 5610 Assens
12. Hansen, Ulrik, Kirkelte, Allerød
13. Henningsen, Bente, Darumvej 164, 6700 Esbjerg
14. Husted, Marianne, Åskrænten 9, Sædding, 6700 Esbjerg
15. Jensen, Kaj Lykkegård, Møllegårdsvej 1, 8240 Risskov
16. Johansen, Bent J. Øvre, Kalvebodvej 229, 2792 St. Magleby
17. Johansen, Gert, Gravensgade 8, 9000 Ålborg
18. Kjær, Gunhild, Kærhedevej 12, 7280 Sdr. Felding
19. Krichau, Hans Åge, Horsevang 5, Skovlunde, 2740 Kbh.
20. Nielsen, Benny, Bakkevej 2, 4210 Høng
21. Pedersen, Ellen, Saltumvej 27 st., 9000 Ålborg
22. Petersen, Pia-Gerd, Digevej 4, 9440 Åbybro
23. Ponn, Preben Ole, Slesvigsgade 29, 1762 Kbh. V.
24. Poulsen, Winnie Sandager, Nørregade 129, 5592 Ejby
25. Tilge, Niels Kristian, Kastelvej 24, 2100 København Ø.

Elevfortegnelse 1. okt. – 23. dec. 1974

1. Jørn Verner Jensen, Stadilø, 6950 Ringkøbing
2. Bjarne Melgård Jensen, Stengavl 1, 2700 Brønshøj
3. Lisbeth Pedersen, Damholt, Grarup, »Nørregård«, Brande
4. Allan Gerovitz, 17 Sylvan Way, West Calwell, New Jersey
5. Hanne Hald, Tellerupvej 15, 5591 Gelsted
6. Birgit Jørgensen, Vibevej 34, 6880 Tarm
7. Finn Bossen, Nørremarksvej 10, 6270 Tønder
8. Jørgen Hansen, Egedalsvænge 2, 2980 Kokkedal
9. Ida Vibeke Christensen, Hvedevej 2, 7490 Aulum
10. Bente Wøbbe, Sofievej 25, 2900 Hellerup
11. Merete Jørgensen, Gasværksgade 1, 5800 Nyborg
12. Peter Thorborg, Baunelukket 3, 2820 Gentofte
13. Tine Harder, Lindevangsvej 15, 3460 Birkerød
14. Lisbeth Poulsen, Lønne, 6830 Nr. Nebel
15. Jørgen Folden Jørgensen, Mosedevej 5, 2670 Greve Strand
16. Yvonne Jensen, Sølystvej 15, 5800 Nyborg
17. Jan Bjerregård Olesen, Bisgårdsvej 1, Hvam Mejeriby, Holstebro
18. Niels Korsholm, »Vestervang«, 6910 Herborg
19. Jørgen Moeslund, Jægervænget 24, 7100 Vejle
20. Christian Jørgensen, Anlægsvej 3, 6940 Lem St.
21. Birgit Lilleholm, Valby
22. Lene Falkenberg, Stadionalle 20, 7330 Brande
23. Dorthe Dahm, Silkeborg
24. Steen Adersen, Farversmøllevej 67, 6200 Aabenraa

